

KAKO DO POVOLJNIJEG POSLOVNOG AMBIJENTA

Šta poslodavci očekuju od vlasti

Obavještenje o autorskim pravima

Ovim se daje dozvola za korištenje, kopiranje i distribuciju sadržaja ovog dokumenta u bilo kojem obliku bez naknade, bez naknade autorskih prava i zvaničnog zahtjeva upućenog Udruženju poslodavaca FBiH, pod uslovom da kopije nisu napravljene i distribuirane u cilju ostvarivanja dobiti i da se autorska prava Udruženja poslodavaca FBiH priznaju, uz navođenje datog izvora.

Udruženje poslodavaca FBiH ne garantuje, niti podnosi žalbu u vezi sa aktuelnošću, tačnošću, pouzdanošću ili bilo kojem drugom aspektu vezanom za ovaj ili bilo koji drugi dokument.

UP FBiH se zahvaljuje na podršci British ambasiju koji je omogućio štampu ove knjige. Stavovi i mišljenja iznesena u ovoj knjizi su isključivo oodgovornost Udruženja poslodavaca FBiH i neodražavaju nužno stavove Britis amabasy.

UP FBiH ni pod kakvim uslovima ne može biti odgovorno za bilo kakvu direktnu, indirektnu, posebnu, slučajnu ili posljedičnu štetu ili za bilo kakvu naknadu štete koja bi proistekla iz ili u vezi sa korištenjem ovog dokumenta, po bilo kojoj teoriji odgovornosti čak i ako je obaviješteno o mogućnostima atkve naknade štete.

1. UVOD.....	4
2. CILJEVI KOJI SE MORAJU OSTVARITI REALIZACIJOM PREDLOŽENIH MJERA	7
3. HITNE MJERE.....	12
Mjere za rasterećenje privrede:	12
b) Ukidanje naknade za opštekorisnu funkciju šuma ili alternativnookao obveznika odrediti građane;	15
c) Ukidanje vodne naknade	18
d) Ukidanje obaveze notorske ovjere akata za pravna lica;.....	20
e) Smanjenje administrativnih i sudskih taksi, ukinuti obavezu predaje dokumenata koji nisu stariji od 6 mjeseci.....	23
f) Ukidanje više članarina za PK ;	26
g) Smanjenje doprinosa za zdravstvo 1%;	28
g) Ukidanje doprinosa za osiguranje od nezaposlenosti na teret poslodvca 0,5%;	30
1. Mjere za poboljšanje likvidnosti:.....	32
a) Plaćanje PDV-a po naplati;	32
b) Ukinuti pravo na odbitni PDV za fakturu koja nije plaćena;	34
c) Prihvatanje principa uzajamnosti odnosno zaključivanje bilateralnih sporazuma o reciprocitetu povrata PDV-a prije svega sa Hrvatskom i Slovenijom kao i sa.....	36
Švajcarskom, Turskom, Italijom, Slovačkom, Češkom i Mađarskom.	36
d) Odluka o otpisu neplaćenog doprinosa za zdravstveno osiguranje.	38
2. Mjere na smanjenju javne potrošnje	40
a) Smanjenje javne potrošnje (plate funkcionera, rukovodilaca, naknade, paušali, otpremnine, odvojeni život, materijalni troškovi i sl.) 3-5 indeksnih poena;	40
b) Smanjenje ostalih troškova	42
4. MJERE SREDNJOROČNOG KARAKTERA KOJE SE MORAJU POČETI PROVODITI U NAREDNIH 6 MJESECI.....	44
a) Rasterećenje privrede	44
a.1) Dodatno umanjeње doprinosa za zdravstvo od 3% na platu;	44
a.2) Smanjenje doprinosa iz plate	46

a.3) Identifikacija parafiskalnih nameta na svim nivoima i njihovo smanjenje za 5 -indeksnih poena.....	48
Mjere za poboljšanje likvidnosti.....	50
b.1) Uvođenje multilateralne kompenzacije:.....	50
b.2) Hitno donošenje Zakona o izmirenju obaveza, kojim se utvrđuje rok plaćanja	52
budžetskih korisnika u roku od 60 dana.	52
a) Reforma radnog zakonodavstva.....	54
c.1) Kolektivni ugovori, naročito za javni sektor, trebaju biti predmet usklađivanja	54
sa realnom ekonomskom situacijom i stepenom ekonomskog razvoja	54
c.2) Suzbijanje sive ekonomije	57
a) Izmjena procesnog zakonodavstva	59
b) Socijalna politika	61
5. SISTEMSKE MJERE	64
1. Strukturalne reforme.....	64
a) Izrada i usvajanje strategija i politika za pojedine oblasti.....	64
b) Reforma javne uprave.....	65
c) Reforma penzionog sistema	68
c) Reforma socijalne politike	70
d) Reforma fiskalne politike koja će svesti opterećenja na prosjek zemalja EU	72
e) Reforma obrazovanja	74
1. Unapređivanje psolovnog ambijenta	77
a) Depolitizacija upravljanja javnih preduzeća, uz primjenu OCED principa korporativnog upravljanja, te sprečavanje njihovog monopolističkog položaja;	77
b) Radno zakonodavstvo:	79
c) Izmjena sistemskih zakona	81
d) Procesni zakoni.....	83
e) Ojacati kreditni potencijal Razvojne banke;.....	85
f) Učešće socijalnih partnera u vanbudžetskim fondovima, javnim ustanovama, FTV servisu i javnim preduzećima.	87
g) Intenzivirati aktivnosti na regulatornoj reformi (bivša tzv. giljotina propisa).	89
6. ZAKLJUČAK	91

1. UVOD

Privredni ambijent u BiH i FBiH, pored nekih pozitivnih karakteristika, kao što su: stabilna valuta, stabilan bankarski sektor, geografski položaj, dobra telekomunikacijska i energetska mreža, prirodni resursi, ekološko čist ambijent, potencijalno dobri kadrovi, rast makroekonomskih pokazatelja u zadnjoj godini, ipak nije dobar ni poticajan, za investicije i novo zapošljavanje.

Osnovne karakteristike koje negativno utiču na privredni ambijent u BiH su:

- Nepostojanje jedinstvenog ekonomskog prostora;
- Političke tenzije koje značajno utiču na poslovnu klimu;
- Nepostojanje strategije za prevazilaženje ovakvog stanja;
- Neprovođenje strukturalnih reformi;
- Neselektivno priznavanje socijalnih prava;
- Enormna javna potrošnja;
- Opterećenje rada koje je u samom vrhu u Evropi;
- Visoke porezne stope u odnosu na GDP, poredeći se sa zemljama okruženja;
- Neformalna ekonomija i korupcija;
- Zastarjela tehnologija;
- Neadekvatno zakonodavstvo i pravni okvir.

Posljedice takvog stanja su:

- Smanjene konkurentnosti, domaće privrede. To pokazuju i Globalni indeks konkurentnosti, po kojem je BiH na 87. Mjestu. U regionu smo na predzadnjem mjestu, ispred Albanije koja je 90. Takođe istraživanje Svjetske banke, „doing business“ rangiralo je BiH na 131 mjesto u svijetu.¹
- Visok vanjskotrgovinski deficit, koji je u prethodnoj, 2013 godini iznosio 6,79 milijardi KM, a već u drugom mjesecu ove godine iznosi cca 1,6 milijardi KM.²
- Opšta nelikvidnost i dugovanje svih prema svima, koja prijete da potpuno zaustavi registrovano, legalno poslovanje. Ukupan broj blokiranih računa u Registru transakcijskih računa Centralne banke Bosne i Hercegovine na dan 1.8. 2014. Godine je 66.753.³
- Smanjenje starnih investicija i privatnih investicija uopšte. Ostvarene investicije, u 2011. g. su iznosile 2.776.648.000 KM, u 2012. g. 2.869.965.000 KM a u 2013. g. 2.885.006.000 KM.⁴
- Najveća nezaposlenost u Evropi iza Kosova, sa najvećim procentom mladih, među nezaposlenima⁵.

Svi znamo u kakvoj dubokoj krizi se nalazimo. Svjesni smo i posljedica koje će nastupiti, ukoliko se ne pristupi brzom i strukturalnoj reformi. Manje više, poznate su i mjere koje treba

1 www.worldbankbh.ba

2 Agencija za statistiku BiH

3 Centralna Banka BiH, http://www.cbbh.ba/files/blokirani_racuni/2014/blokirani_racuni_01_08_2014.pdf

4 Federalni zavod za statistiku- Investicije str. 31-55, <http://www.fzs.ba/Podaci/Brojke2014.pdf>

5 Grupa autora: „Rast uz radna mjesta u Evropi i centralnoj Aziji“, Svjetska banka,

preduzeti, ali niko osim poslodavaca, iskreno ne želi preduzeti odgovornost i stvari pokrenuti sa mrtve tačke. To se, u prvom redu, odnosi na političke elite i sindikat koji su glavni kočničari u procesu strukturalnih promjena društvenih i ekonomskih odnosa. Na žalost, najveći broj građana, strahujući da će se teret reformi prevaliti na njihova, i onako slabašna pleća, nemože niti želi biti društvena snaga koja će izvršiti pritisak na institucije vlasti na svim nivoima, u cilju preduzimanja hitnih strukturalnih reformi.

Toga su postali svjesni i u „međunarodnoj zajednici“, koja polako počinje da mijenja prioritete djelovanja u BiH. „BiH treba reforme. U suprotnom, zemlja riskira da dodatno zaostane za svojim susjedima u smislu poslovnog okruženja i drugih politika potrebnih za poticanje ulaganja i otvaranje radnih mjesta. Već sada, ukupna stopa nezaposlenosti obuvata više od četvrtine radne snage, a stopa nezaposlenosti mladih najveća je u Evropi. Ali to znate i sami. Kao što znate i da su reforme neophodne“.⁶

Međutim, važno je napomenuti da „međunarodna zajednica“ treba prepoznati kočničare reformi i one koji žele zadržavanje „satusa quo“. Ali to nije dovoljno. Ti kočničari reformi moraju biti javno označeni kao takvi, te na neki način, njihovo djelovanje mora biti sankcionisano. Na kraju, potrebno je prepoznati prirodne partnere u ovom procesu i omogućiti im da njihovi argumentovani zahtjevi dobiju adekvatan odgovor.

Svjesni postojanja duboke društvene i ekonomske krize u BiH i njenih negativnih posljedica na položaj najvećeg broja građana i privrednih društava, UP FBiH je napravilo prijedlog hitnih, srednjoročnih i sistemskih mjera koje mogu doprinijeti izlasku iz krize. Navedeni prijedlog rezultat je širokih konsultacija među našim članstvom, te predstavnicima privrednih komora, akademske zajednice, i javne rasprave na okruglom stolu, posvećene ovoj temi.

Ubjeđeni smo da su mjere koje se tiču, privlačenja investicija, poboljšanja likvidnosti, adekvatnog fiskalnog i privrednog ambijenta, suzbijanja kriminala i korupcije, smanjenja javne potrošnje, te podsticanje potrošnje, ključne za obezbjeđivanje kontinuiranog privrednog razvoja i otvaranje novih radnih mjesta. Samo ekonomski razvoj i novo zapošljavanje, mogu dovesti do poboljšanja socijalnog položaja građana.

Hitno preduzimanje predloženih mjera, mora biti praćeno i sistemskim rješenjima, na polju socijalne politike, koja će dovesti do, bar minimuma, socijalne pravde, ravnomjernijoj raspodjeli društvenog bogatstva i zaštiti socijalno ugroženih kategorija stanovništva.

Ukoliko Vlada uspije da postigne sinergetske povezanost socijalno-ekonomskih partnera, pa i drugih društvenih kategorija, sigurni smo da će se socijalni standard i kvalitet života građana FBiH bitno poboljšati. U tom smislu želimo da damo vlastiti doprinos i spremni smo da se uključimo u impementaciju dogovorenih mjera koje bi, čim prije, dovele do promjene stanja.

Zajedno sa socijalno-ekonomskim partnerima, želimo da zajednički i predano radimo na unapređenju poslovnog ambijenta i novog zapošljavanja, a sve u cilju ublažavanja posljedica negativnih uticaja, koji su doveli do usporavanja privrednih aktivnosti i pogoršanog socijalnog položaja građana Federacije BiH.

⁶ P. Sorensen: „Sporazum za rast i zapošljavanje u BiH“ - Predgovor, EU u BiH, 2014. godine

U skladu sa tim sačinili smo „Prijedlog mijera za izlazak iz društvene i ekonomske krize“ i Vladi FBiH i SSS BiH, predložili trajno zasjedanje ESV-a za područje FBiH. Takođe očekujemo da izvršna i zakonodavna vlast, te ESV-a, na drugim nivoima, stalno zasjedaju i donose odluke koje će doprinijeti brzom izlasku iz krize. Tempo kojim radi izvršna i zakonodavna vlast na svim nivoima u BiH, nedopustivo je spor, te uz komplikovanu ustavnu nadležnost i teško postizanje konsenzusa, predstavlja gotovo nepremostiv problem. Ukoliko paramenti, ne budu zasjedali bar tri sedmice u mjesecu, a izvršna vlast ne obezbjedi dovoljan broj zakosnkih projekata, teško možemo provesti strukturalne reforme.

2. CILJEVI KOJI SE MORAJU OSTVARITI REALIZACIJOM PREDLOŽENIH MJERA

Poslodavci FBiH, od zakonodavne i izvršene vlasti traže jasno definisanje ciljeva i obazbeđivanje mehanizama za njihovu realizaciju, u periodu 2014-2017. godinu, a koji se ogledaju u sljedećem:

2.1. Stopa rasta realnog GDP-a, u navedenom periodu, treba da raste namanje za 3,5% u odnosu na GDP u prethodnoj godini.

To znači da realni GDP od 27.746.000.000 KM, u 2013. godini, treba da naraste na 28.717.000.000 KM u 2014. godini, 29.722.000.000 KM u 2015. godini, 30.762.500.000 u 2016. godini, te na 31.839.000.000 KM, u 2017. godini. Realni GDP u FBiH za 2012.godinu iznosi 16.554.140 KM, a u 2013.godini iznosi 16.928.932 KM. a u 2017. Godini trebao bi biti 19.426.338 KM.

Samo značajniji rast realnog GDP-a može obezbjediti veći životni standard. Ovaj cilj je sasvim realan i izvodljiv. Naime niska polazna osnova, pozitivna kretanja u okruženju i izlazak iz recesije svih zemalja EU (osim Hrvatske), te pozitivna kretanja drugih makroekonomskih pokazatelja, čine ostvarenje ovog cilja realnim. Potvrda za to je i Okvirni budžet FBiH 2014.2016. godina, u kojem se osim u prvoj godini predviđaju veće stope godišnjeg rasta GDP-a.⁷

2.2. Stopa rasta zaposlenosti, prvenastveno u realnom sektoru, u navedenom periodu, treba da bude, ne manja od 2,5%, u odnosu na prethodnu godinu.

Problematika zapošljavanja mora biti dio opšte politike zapošljavanja i mora biti istovremeno praćena politikama i strategijama razvoja, te svakako strukturalnom reformom fiskalne politike koja će svesti opterećenja na prosjek zemalja EU.

Broj zaposlenih u FBiH je u februaru 2014. godine bio je 438.011, a u RS 240.309. Broj zaposlenih u realnom sektoru, za mjesec avgust 2013. godine, u FBiH iznosi 268.780. istovremeno broj penzionera u FBiH iznosi 388.152.

Iz ovih podataka proizlazi, gotovo nevjerovatan podatak, da u FBiH, 268.780 zaposlenih u realnom sektoru, koji stvara novu vrijednost, na svojim plećima nosi 438.000 nezaposlenih, 388.011 penzionera, 170.000 zaposlenih na budžetu, 350.000 učenika i studenata te 500.000 korisnika različitih socijalnih prava. Mislim da nikakva dodatna obrazloženja nisu potrebna, da bi se zaključilo da je ovakvo stanje potpuno neodrživo.⁸

⁷ Dokument okvirnog proračuna 2014.-2016., Federalno ministarstvo finansija, juni 2013. Godine.

⁸ [www. Zavod za statistiku FBiH](http://www.zavod-za-statistiku-fbih.gov.ba)

Ispunjenje predloženog minimalnog cilja dovelo bi do povećanja zaposlenosti na najmanje 500.000, što čini povećanje od 13% ili za više od 56.000 novozaposlenih.

2.3. Učešće javne potrošnje u Federaciji BiH u GDP, treba biti smanjeno za najmanje 4% godišnje, u odnosu na učešće u prethodnoj godini.

Ovaj cilj će biti teško ispuniti zbog nacionalnih i političkih podjela, koje gotovo u potpunosti onemogućavaju donošenje političkih odluka. Javna potrošnja na svim nivoima, mora se smanjiti ispod 6 milijardi KM. Međutim za 2014. godinu, javna potrošnja je planirana na nivou cca 6,5 milijardi KM, što čini 22,24% učešća u GDP-u.

2.4. Pokrivenost uvoza izvozom, mora rasti za najmanje 5 procentnih poena u odnosu na pokrivenost u prethodnoj godini.

Zabrinjavajuće je što u Dokumentu okvirnog budžeta 2014.-2016. Godina, Vlada FBiH nije planirala porast pokrivenosti uvoza izvozom, nego ga praktično planira zadržati na istom nivou.

IZVOZ I UVOZ BIH 2013. I 2014.

IZVOZ		UVOZ	
2013	2014	2013	2014
4.205.483	4.182.760	7.248.790	7.616.0279 ¹⁰

Mislimo da je postepeno uravnoteženje spoljnotrgovinskog bilansa jedan od priritenih zadataka, kojima se vlasti na svim nivoima trebaju pozabaviti. Intenziviranjem privrednih aktivnosti, potpuno je realno očekivati da se stepen pokrivenosti uvoza izvozom, u narednih 5 godina poveća i dostigne cifru veću od 70%. Pogotovo kada investicije u elektroenergetski i sektor cestogradnje počnu da daju pune efekte, odnosno kada izvršimo supstituciju dijela uvoza sa robama i uslugama domaćeg porijekla, te omogućimo uslove za nastavaka trenda povećanja dolaska inostranih gostiju.

2.5. Udio javnih investicija u GDP-u, treba da bude najmanje u procentu 25% GDP-a.

Kontinuirani ekonomski rast nemože se bazirati samo na javnim investicijama. Međutim u uslovima dok poslovno okruženje i politička klima ne ohrabre privatne investicije, kako strane tako i domaće, neophodno je ekonomski rast inicirati javnim investicijama. Naročito u elektroenergetskom sektoru i sektoru saobraćaja (cestogradnja, željezničke pruge, aerodromi, luke i sl.), jer te djelatnosti za sebe vežu veliki broj pratećih djelatnosti.

Ukoliko se realizuju planovi za investicije u ovoj oblasti, ovaj cilj je realno ostvariv.

10 http://www.bhas.ba/saopstenja/2014/ETS_2014M06_001_01_hr.pdf

2.6. Reforma javne uprave, uz racionalizaciju broja zaposlenih u administraciji i racionalizaciju svih troškova dovešće do manje, efikasnije, potpuno informatizovane administracije, koja će smanjiti troškove državne uprave za najmanje 5%.

Ispunjenjem ovog cilja obezbjediće se: smanjenje javne potrošnje, korištenje tih sredstva za razvojne projekte i novo zapošljavanje, da javna uprava postane servis realnom sektoru i ravnopravan tretman zaposlenih u javnom i privatnom sektoru. Umjesto „kočničara“ i subjekta koji direktno ili indirektno želi očuvanje „statusa quo“ državna administracija će postati jedan od faktora promjena i privrednog razvoja.

Komparacija strukture potrošnje u FBiH u 2011. godini sa zemljama iz okruženja (jedan je ukupna potrošnja a dva su plate i naknade).

FBiH	Crna Gora	Hrvatska	Rumunija	Bugarska	FYR Makedonija	Albanija
46,6	46,2	41,3	40,9	38,1	35,9	29,8
13	11,5	10,5	9,8	9,3	8,1	5,3 ¹¹

2.7. Procenat neformalnog sektora u ovom periodu smanji za najmanje 5 % u odnosu na procjenu za prethodnu godinu

Budući da ne postoje precizne analize ni brojčani pokazatelji učešće neformalnog sektora, možemo se osloniti samo na procjene koje govore o 35% privrednih aktivnosti u sivoj i crnoj zoni. U Pojedinim djelatnostima, kao što je mlinsko-pekarska učešće sive ekonomije je preko 65%.¹²

2.8. Unapređivanje poslovnog ambijenta

Prema indikatorima poslovanja BiH (trenutno na 131. mjestu) mora pristupiti otklanjanju barijera u poslovanju, kako bi država bila rangirana barem na nivou prosjeka zemalja okruženja. Albanija 90, Hrvatska 89 Kosovo 86, Češka 75, Grčka 72, Crna Gora 44.¹³

Ukoliko se ne poveća konkurentnost BiH privrede, dugoročno se neće moći održati ni dostignuti stepen privrednog razvoja, koji inače nije na zavidnom nivou. O nekom značajnijem privrednom rasti i povećanju broja zaposlenih, u tom slučaju, ne možemo ni govoriti.

2.9. Liberalizacija tržišta rada u cilju veće zaposlenosti.

Neohodno je čim prije, usvojiti reformu tržišta rada. Nakon toga potrebno je pristupiti izmjeni zakonske regulative iz ove oblasti, te reviziji postojećih i zaključivanju novih kolektivnih ugovora.

11 http://predstavnickidom-pfbih.gov.ba/upload/file/sjednice/Studija_javnih_rashoda_u%20Federaciji.pdf strana 11.

12 <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/sarajevo/09248.pdf> str.73. Kriza i siva ekonomija u BiH, dr. Rajko Tomaš, Friedrich-Ebert-Stiftung BiH 13 strana 5.

http://www.fzzpr.gov.ba/upload/file/dokumenti/drugi_o_nama/Lako%C4%87a_poslovanja_2014_final.pdf

Reforma tržišta rada mora obezbjediti fleksigurnost (istovremeno liberalizaciju tržišta rada i minimum sigurnosti radnika), sve u cilju održavanja broja zaposlenih, davanja šanse velikom broju nezaposlenih da nađu posao umjesto onih koji su zaposleni ali neznaju ili neće da rade, ali zato primaju platu, te investicije i privredni razvoj koji će omogućiti otvaranje novih radnih mjesta. Takođe potrebno je transformisati sistem službi zapošljavanja i njihovu djelatnost usmjeriti na ono što i trebaju da rade a to su aktivne mjere za zapošljavanje.

2.10. Harmonizacija propisa.

Entiteti i Brčko distrikt bi trebali učiniti napore da dođe do harmonizacije propisa. Ne ulazeći u ustavne nadležnosti, pojedinih nivoa vlasti, za uspostavljanje jedinstvenog ekonomskog prostora, horizontalnu i vertikalnu pokretljivost učenika, studenata i radne snage, otklanjanje barijera u psolovanju i privlačenje novih domaćih i starnih investicija, neophodno je harmonizovati propise. Neodrživa je situacija po kojoj u BiH postoji 14, često potpuno suprotnih, pravnih sistema.

2.11. Raterćenje privrede u cilju privrednog razvoja i veće zaposlenosti.

Opterećenje rada se treba smanjiti sa nivoa 40% ukupnih troškova rada, na najmanje 35%, koliko iznosi prosječno opterećenje u novim članicama EU. Ovo je sasvim realan cilj, koji se može ostvariti kombinacijom, racionalizacije troškova, politikom poticaja novih zapošljavanja, smanjenjem javne potrošnje i povećanjem broja zaposlenih.

2.12. Definisati socijalni minimum u Federaciji BiH, te osigurati zaštitu standarda najugroženijih kategorija stanovnika.

Neophodno je definisati socijalni minimum koji se mora obazbjediti svakoj porodici za preživljavanje. To se mora obezbjediti kroz minimalnu platu za zaposlene, odnosno kroz adekvatnu socijalnu pomoć, za osobe u stanju socijalne potrebe, a što mora obezbjediti država. Međutim istovremeno se moraju: reducirati broj korisnika ovih naknada, uvesti imovinski cenzus, izvršiti revizija prava, tako da socijalnu pomoć primju samo oni kojima je neophodna, te da ona omogućava zadovoljavanje minimuma egzistencijalnih potreba.

Socijalni Transferi -izvor

FBiH	Crna Gora	Hrvatska	Rumunija	Bugarska	FYR Makedonija	Albanija
15,8	13,7	16,2	13,8	14,3	15,5	10,1

2.13. Intenzivirati i unaprijediti efikasnost u borbi protiv kriminala i korupcije.

Prema Indeksu percepcije korupcije TI, BiH se nalazi na dnu ljestvice u poređenju sa bivšim jugoslovenskim republikama i rangirana je na 72. mjesto. U evropi smo u rangu Bugarske i Grčke a od nas su samo gori Albanija i Kosovo.¹⁴

¹⁴ <http://www.index.hr/vijesti/clanak/transparency-international-mali-pomak-hrvatske-u-borbi-protiv-korupcije-ne-bi-smio-zadovoljiti-vladu/714521.aspx>

<http://republikainfo.com/index.php/top-teme/11798-analiza-ifimes-a-korupcija-posast-koja-unistava-bih>

Korupcija usporava privredni razvoj, dovodi do prekomjerne javne potrošnje, potiče fiskalnu nedisciplinu i nagriza temelje BiH društva.

Društveni i ekonomski napredak BiH je moguć, čak i ako predstoje neke teške i bolne mjere i zadaci. Međutim ovaj proces mora biti ozbiljan i on podrazumjeva sinergetsko djelovanje svih najvažnijih društvenih faktora. Provođenjem reformi, mnogi će kratkoročno izgubiti. Ne treba imati iluzija da, dobar dio građana i poslovnih subjekata, neće osjetiti negativne efekte reformi. Međutim BiH društvo nema drugu mogućnost, ako se želi obezbjediti ekonomski rast, stabilnost političkog sistema i podizanje životnog standarda.

Da bi se, srednjoročno i dugoročno, obezbjedili gore navedeni efekti, mora se obezbjediti opšte društveni konsenzus, koji uključuje nedvoslislenu posvecenosti politickih lidera i institucija u cilju realizacije reformi koje ce pružiti realnu mogućnost za cijelo društvo.

Udruženje poslodavaca FBiH, želeći da da vlastiti doprinos, predlaže konkretne mjere, koje služe ostvarenju, gore navedenih ciljeva, a koje se mogu klasifikovati kao: hitne mjere, mjere koje treba realizovati u narednih 12 mjeseci, te mjere sistemskog karaktera za čiju implementaciju treba nešto više vremena. Na osnovu tih mjera, institucije svih nivoa zakonodavne i izvršne vlasti, trebaju odrediti svoje prioritete u radu, te ih ugraditi u svoje programe rada.

3. HITNE MJERE

Radi se o mjerama koje ne mogu polučiti bitnim kvalitativnim pomacima. One se suštinski ne bave promjenom stanja, ni po dubini promjena, ni po broju objekata koje obuhvataju, niti mogu dovesti do bitnog pomaka na bolje. Međutim one mogu proizvesti pozitivan efekat koji uopšte nije zanemariv. To su mjere koje, izvršna i zakonodavna vlast, mogu i trebaju preduzeti odmah, u hitnoj proceduri, u roku od 45-60 dana.

Njihov značaj ogleda se u slanju pozitivne poruke svim subjektima uključenim u društveno-ekonomске procese. Poslodavci, sindikat i građani uopšte, moraju prepoznati želju, opredjeljenost i sposobnost vlasti da osmisli i implementira reforme, na bazi socijalno-ekonomskog konsenzusa. Ukoliko vlast nije sposobna da preduzme, relativno bezbolne i lako provodive mjere, sigurno neće biti u stanju ni da obezbjedi konsenzus za provodjenje strukturnih reformskih mjera, koje će sigurno imati, kratkoročno negativan efekat na najveći broj građana.

Zbog toga u ovom segmentu predlažemo mjere čija implementacija neće izazvati značajnije negativne posljedice, ili bi eventualno dovele do blagog negativnog uticaja, koji bi se mogao neutralizirati drugim mjerama fiskalne politike. Oko njih je relativno lako postići opšte društveni konsenzus i nije potrebno mnogo vremena za njihovo donošenje i implementaciju.

Radi se o tri grupe aktivnosti, koje obuhvataju: mjere za rasterećenje privrede, mjere za poboljšanje likvidnosti i mjere na smanjenju javne potrošnje.

UPFBiH ne želi da izbjegne svoj dio odgovornost za prevazilaženje teškog ekonomskog i društvenog stanja uopšte. U tom smislu spremni smo preuzeti proaktivnu ulogu u kreiranju pojedinih mjera i lobiranju za postizanje opštedruštvenog konsenzusa oko onih mjera oko kojih postoji saglasnost socijalno-ekonomskih partnera.

Mjere za rasterećenje privrede:

a) Ukidanje članarine u TZ;

Pravni regulativa

- ✓ Zakon o turističkim zajednicama i promicanju turizma u FBiH (Sl. Novine FBiH broj: 19/96 i 28/03) – u daljem tekstu Zakon
- ✓ Uredba o članarinama u turističkim zajednicama, Vlade FBiH (Sl. Novine broj: 18/09; 04/12) – u daljem tekstu Uredba

Ocjena stanja

Članom 6. Zakonom, propisano je da su obavezni članovi turističke zajednice fizička i pravna lica, koja na području FBiH ima svoje sjedište ili poslovnu jednicu, koja ostvaruje prihod obavljanjem ugostiteljskih i turističkih te sa turizmom neposredno povezanih djelatnosti.

Članom 53. Zakona, data je nadležnost Vladi FBiH, da svojim propisom utvrdi visinu članarine u turističkim zajednicama. Vlada svojom Uredbom, tačnije članom 12. Utvrdila je visinu članarine, i to za:

Pravno lice: A razred 0,05 KM; B razred 0,045 KM C razred 0,04 KM; D razred 0,035 KM.

Fizičko lice: „“ 0,025 KM; „“ 0,02 KM „“ 0,015 KM „“ 0,01 KM.

U članu 11. navedene Uredbe, Vlada FBiH je, pozivajući se na Odluku o standardnoj klasifikaciji djelatnosti u FBiH (Sl. Novine broj: 28/98), propisla da su članarinu turističkoj zajednici, dužni plaćati fizička i pravna lica koja se bave djelatnostima, pobrojanim u tom članu.

U članu 13. iste Uredbe propisano je da je osnovica za obračun članarine ostavren u djelatnostima određenim članom 11. stav 1. Uredbe.

Poseban problem predstavlja član 18. Uredbe o članarini u TZ, koji se propisuje da Uprava za inspeksijske poslove i kantonalni organ uprave nadležan za inspeksijske poslove, vrše nadzor nad naplatom članarine od pravnih i fizičkih lica.

Prema podacima Ministarstva finansija FBiH, za 2013. godinu, ukupno naplaćena članarina u turističkim zajednicama (osim Tuzlanskog, BP, ZH i Livanjskog kantona) bila je 6.522.929 KM. Njihove procjene su da je ukupan iznos naplaćene članarine po ovom osnovu, sa pomenuta četiri kantona, za koje ne postoje zvanični podaci, cca 9.000.000 KM.¹⁵

Istovremeno ostvareni prihod po osnovu boravišne takse u TZ FBiH, prema njihovim podacima, bio je u 2013. godini 271.314. KM. S obzirom na nedostajuće podatke za HN Kanton, procjena j da je po ovom osnovu naplaćeno manje od milion KM.¹⁶

Razlozi za ukidanje

- Neusklađenost Uredbe sa presudama Ustavnog suda FBiH;
- Neusklađenost Uredbe o članarini u turističkim zajednicama sa Ustavom FBiH;
- Neusklađenost Uredbe sa Zakonom o turističkim zajednicama i promicanju turizma u FBiH;
- Nepostojanje turitičke djelatnost pa samim tim i s njom neposredno povezanih djelatnosti;
- Disproporcija u prihodu od turističke takse i doprinosa;
- Rasterećenje poslodavaca.

Predložene mjere

¹⁵ Ministarstvo finansija FBiH: „Pregled naplaćenih javnih prihoda januar-decembar 2013. godine, broj: 05-15-3170/14, od 23.05.2014. godine

¹⁶ Ministarstvo finansija FBiH: „Pregled naplaćenih javnih prihoda januar-decembar 2013. godine, broj: 05-15-3170/14, od 23.05.2014. godine

- Mislimo da je pravi trenutak za ukidanje ovog potpuno nepotrebnog fiskalnog nameta, tim više što je donesen bez ustavnog i zakonskog osnova, diskriminacion, te neracionalan;
- Uvesti dobrovoljno članstvo u TZ;
- Uvesti jedinstven sistem TZ i mehanizam za sprovođenje takvih rješenja;
- Kontinuirano unaprijeđivati naplatu boravišne takse.

Nadležnost

- Vlada FBiH;
- Federalno ministarstvo okoliša i turizma;
- Vlade kantona;
- Parlament FBiH.

Rokovi

○ Izmjena Uredbe	3 sedmice
○ Izrada prednacrtu zakona	2 mjeseca
○ Usklađivanje zakona sa Kantonima	2 mjeseca
○ Usvajanje zakona	3 mjeseca

Uloga UPFBiH

- ❖ Ekspertski obraditi i pripremiti obrazložen zahtjev za ukidanje ovog parafiskalnog nameta;
- ❖ Pripremiti i Vladi FBiH uputiti Prijedlog Uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o članarinama u turističkim zajednicama;
- ❖ Tražiti po ovom pitanju, stav ESV-a za područje FBiH;
- ❖ Ukoliko bude potrebno sačiniti Prijedlog za ocjenu ustavnosti Zakona i Uredbe i uputiti ih ovlaštenim predlagačima;
- ❖ Sačiniti uputstvo za članove UP FBiH, koji su obveznici plaćanja članarine, za postupanje u ovom slučaju i dostaviti im ga direktno te istovremeno objaviti na našoj Web stranici;
- ❖ Organizovati i održati konferenciju za medije i na taj način upoznati najširu javnost sa ovim problemom;
- ❖ Lobirati sve do postizanja konačnog cilja a to je ukidanje ovog parafiskalnog nameta.

Procjena koristi

Ukidanjem ovog parafiskalnog nameta, smanjilo bi se opterećenje privrede za 10 miliona KM. Taj novac bi se mogao upotrijebiti za investicije a samim tim i novo zapošljavanje. Svakako da bi realizacija predložene mjere, blago, uticala i na poboljšanje likvidnosti. Međutim najveća korist od ove mjere bila bi na psihološkom planu.

Pri tome Turistička zajednica i njena djelatnost nebi bili dovedeni u pitanje. Naime iz boravišne takse i dobrovoljne naplate članarine naplatio bi se veći iznos od iznosa koji se naplaćuje po sadašnjem sistemu. Time bi se kvalitet rada TZ mogao podići na mnogo viši nivo, a subjekti koji se bave turizmom imali bi veću korist.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Jednostavna procedura za usvajanje;
- Kratko vrijeme za realizaciju;
- Konsenzus svih ekonomsko-socijalnih partnera.

MOGUĆNOSTI

- Pozitivan uticaj na investicije, zapošljavanje i poboljšanje likvidnosti;
- Pozitivan psihološki efekat;
- Dugoročno bolja naplata prihoda po osnovu turističke takse.

SLABOSTI

- Kratkoročno slabije ubiranje prihoda za TZ;
- Manipulacije jednog broja lica koje se bave hotelskom i sličnim djelatnostima;
- Nepripremljenost i neuvezanost TZ.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje TZ;
- Teška i koplikovana procedura usaglašavanja odluka u izvršnoj vlasti;
- Slab i neefikasan rad državnih naročiti inspekcijskih organa.

b) Ukidanje naknade za opštekorisnu funkciju šuma ili alternativnookao obveznika odrediti građane;

Pravni regulativa

- ✓ Zakon o šumama FBiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 20/02, 29/03 i 37/04)
- ✓ Zakon o šumama objavljen u Službenim novinama kantona Sarajevo br. 5/13,
- ✓ Zakon o šumama objavljen u Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona br. 8/13,
- ✓ Zakon o šumama objavljen u Narodnim novinama Zapadnohercegovačke županije br. 8/13
- ✓ Zakon o šumama objavljen u Službenom glasniku Unsko-sanskog kantona br.22/12,
- ✓ Zakon o šumama objavljen u Službenim novinama Bosansko-podrinjskog kantona br. 04/13
- ✓ Zakon o šumama objavljen u Službenim novinama Tuzlanskog kantona br. 09/12,
- ✓ Zakon o šumama objavljen u Narodnim novinama Županije posavske br.9/13
- ✓ Zakon o šumama objavljen u Službenim novinama Srednjobosanskog kantona br. 5/14
- ✓ Uredba o šumama objavljena u Narodnim novinama Hercegbosanske županije br. 6/10

Ocjena stanja

Pravni osnov donošenja kantonalnih propisa o šumama, kojim se uvodi ova vrsta javnog prihoda, vrlo je upitna i zahtjeva ocjenu Ustavnog suda FBiH. Član III. 2. alineja i) Ustava FBiH reguliše podjeljenu nadležnost Federacije i kantona između ostalog povodom iskorištavanja prirodnih bogatstava. Međutim kantonalni propis u ovome slučaju može regulisati istu materiju kao i federalni, ali na način da je samo detaljnije razrađuje. Obzirom da federalni zakon o šumama ne postoji, tako ni federalne jedinice nisu mogle regulisati istu materiju.

U vezi s tim, postoje dva različita mišljenja Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljem tekstu: Ministarstvo) :

- 1) Mišljenje broj 07-26/1-1785/12 od 13.09.2012. godine
- 2) Mišljenje broj 01-02/1-2445/12 od 08.11.2012. godine

Presudom Ustavnog suda FBiH broj U-26/08 od 14. travnja 2009. godine utvrđuje da je Zakonom o šumama ("Službene novine Federacije BiH", broj 20/02, 29/03 i 37/04) povrijeđeno pravo općina na lokalnu samoupravu. Od donošenja presude do danas novi Zakon o šumama na nivou Federacije nije donesen, tako da je materija šuma i šumskog zemljišta regulisana kantonalnim propisima.

Kantonalnim propisima o šumama propisana je naknada za opštekorisnu funkciju šuma čiji su obaveznici pravna lica koja su registrovana za obavljanje djelatnosti. Osnov za propisivanje navedene naknade su opštekorisne funkcije šuma kao npr. stvaranje kisika, uticaj na ljepotu krajolika, sprečavanje erozije i sl. Navedene funkcije šuma predstavljaju javno dobro od opšteg interesa za sve građane a ne za poslodavce. Osnovica za obračunavanje naknade za opštekorisne funkcije šuma predstavlja ukupan prihod pravnog lica.

U zemljama regiona kao npr. Hrvatska, naknada za opštekorisne funkcije šuma je ukinuta 2013. godine. U Crnoj Gori osnovica za obračuna koju plaćaju pravna lica, je ostavrena dobit, srazmjerno doprinosu opštekorisnih funkcija šuma u stvaranju dobiti, odnosno srazmjerno ugrožavanju tih funkcija.

Potpuno je neustavno da samo poslodavci budu obaveznici plaćanja naknade za opštekorisnu funkciju šuma, i to ne svi poslodavci. Naknada je vrsta davanja za određenu korist, te se postavlja pitanje kakvu korist imaju samo poslodavci od opštekorisne funkcije šuma u odnosu na ostale građane. Opštekorisne funkcije šuma su korisne blagodati za čovjeka i njegovu okolinu, te naknadu za isto bi trebalo da plaćaju svi građani, a ne pravna lica koja se bave privrednom djelatnošću.

Također, niko u javnom sektoru nije obavezan na plaćanje naknade za opštekorisnu djelatnost šuma, već su kao obaveznici navedeni isključivo poslodavci koji su registrovani za obavljanje privredne djelatnosti.

Nasuprot naknadi za opštekorisne funkcije šuma, postoje ostale vrste naknada koje plaćaju privrednici za korist koju ostvaruju ekonomskom eksploatacijom šuma ili naknadu za zaštitu okoliša u slučaju zagađenja okoliša koje potiče od tehnoloških procesa, industrijskih pogona, uređaja i objekata itd.

Razlozi za ukidanje

- ✓ Neusklađenost Uredbe sa presudama Ustavnog suda FBiH;
- ✓ Nije postojao ustavni ni zakonski osnov za donošenje navedenih propisa;
- ✓ Neustavno je da naknadu plaća onaj koji nema korist od šuma kao dobra od opšteg interesa ili svojom djelatnošću ne oštećuje to dobro;
- ✓ Diskriminacija poslodavaca;
- ✓ Povreda prava na imovinu;
- ✓ Rasterećenje poslodavaca.

Predložene mjere

- Ukidanje ovog potpuno nepotrebnog fiskalnog nameta, tim više što je protivustavan, donesen bez ustavnog i zakonskog osnova, diskriminacion, te neracionalan;
- Alternativno, obveznici plaćanja naknade za opštekorisnu funkciju šuma, trebaju biti zaposleni građani, koji će plaćati 2 promila na svoju mjesečnu neto zaradu, te lica koja ostvaruju prihod po osnovu Ugovora o djelu i naknada za rad u Upravnim i Nadzornim odborima;
- Od ovlaštenih predlagača tražiti ocjenu ustavnosti navedenih zakona;
- Insistirati na usvajanju Zakona o šumama FBiH.

Nosioci aktivnosti

- Vlade i Skupštine kantona
- Vlada i Parlament FBiH

Rokovi

○ Izmjene kantonalnih zakona	3 mjeseca
○ Donošenje Zakona o šumama FBiH	9 mjeseci
○ Ocjena ustavnosti kantonalnih zakona	3-4 sedmice

Uloga UPFBiH

- ❖ Ekspertski obraditi i pripremiti obrazložen zahtjev za ukidanje ovog parafiskalnog nameta;
- ❖ Pripremiti i Vladi FBiH uputiti Prijedlog za izmjenu obveznika plaćanja ove naknade;
- ❖ Tražiti po ovom pitanju, stav ESV-a za područje FBiH;
- ❖ Ukoliko bude potrebno sačiniti Prijedlog za ocjenu ustavnosti Zakona i Uredbe i uputiti ih ovlaštenim predlagačima;
- ❖ Sačiniti uputstvo za članove UP FBiH, koji su obveznici plaćanja članarine, za postupanje u ovom slučaju i dostaviti im ga direktno te istovremeno objaviti na našoj Web stranici;
- ❖ Održati konferenciju za medije i na taj način upoznati najširu javnost sa ovim problemom;
- ❖ Lobirati sve do postizanja konačnog cilja a to je ukidanje ovog parafiskalnog nameta.

Procjena koristi

- Ukidanjem ovog parafiskalnog nameta, smanjilo bi se opterećenje privrede za 10 miliona KM.
- Taj novac bi se mogao upotrijebiti za investicije a samim tim i novo zapošljavanje. Svakako da bi realizacija predložene mjere, blago, uticala i na poboljšanje likvidnosti.
- Međutim najveća korist od ove mjere bila bi na psihološkom planu i slanju pozitivne poruke.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Rasterećenje privrede;
- Nema narušavanja budžetske stabilnosti;
- Konsenzus svih ekonomsko-socijalnih partnera.

MOGUĆNOSTI

- Pozitivan uticaj na investicije, zapošljavanje i poboljšanje likvidnosti;
- Pozitivan psihološki efekat;
- Dugoročno bolja naplata prihoda.

SLABOSTI

- Kratkoročno slabije ubiranje prihoda za šume;
- Minimalno opterećenje građana za koje vlast nije spremna;
- Nepripremljenost i neuvezanost preduzeća za eksploataciju šuma.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje;
- Teška i komplikovana procedura donošenja odluka u izvršnoj vlasti;
- Slab i neefikasan rad državnih naročiti inspekcijских organa.

c) Ukidanje vodne naknade

Pravna regulativa

- ✓ Zakon o vodama FBiH (Službene novine FBiH br. 70/06)

Ocjena stanja

U članu 169. Stav 1. Kao obaveznici plaćanja opće vodne naknade, navode se sva pravna i fizička lica koja su registrovana za obavljanje djelatnosti. Obaveznici opće vodne naknade dužni su platiti naknadu u visini 0,5% od osnovice koju čini neto plaća zaposlenika u radnom odnosu na određeno i neodređeno vrijeme, te naknada po ugovoru o djelu.

Osnov za propisivanje opće vodne naknade je opća upotreba vode regulisana članom 46. Zakona o vodama. Član 46. stav 1. Zakona o vodama propisuje da je svakome dozvoljeno

koristiti vodu običnim načinom koji ne zahtijeva posebne naprave i ne isključuje druge od jednakog korištenja vode (opšta upotreba vode).

Razlozi za ukidanje

- Neustavno je da naknadu plaća onaj koji nema korist od vodnog dobra kao dobra od opšteg interesa;
- Diskriminacija obveznika plaćanja;
- Povreda prava na imovinu;
- Rasterećenje poslodavaca.

Predložene mjere

- Izmjena Zakona o vodama FBiH (Sl. novine FBiH br.70/06)
- Ukidanje ovog parafiskalnog nameta ili alternativno odrediti da su obveznici plaćanja svi zaposleni, lica koja ostvaraju prihode po osnovu ugovora o djelu i članstva u UO I NO.

Nadležnosti

- Ministarstvo vodoprivrede poljoprivrede i šumarstva FBiH;
- Vlada FBiH;
- Parlament FBiH;

Rokovi

○ Izrada prednacrtu Zakona	15 dana
○ Usvajanje nacrtu Zakona	15 dana
○ Usvajanje zakona	60 dana

Uloga UPFBiH

- ❖ Izrada teksta Prednacrtu Zakona;
- ❖ Prema potrebi izrada uporedne analize u zakonima zemalja u okruženju i zemalja EU;
- ❖ Prema potrebi uraditi prijedlog za ocjenuustavnosti navedenog zakona i uputiti ga ovlaštenim predlagачima;
- ❖ Zatražiti mišljenje ESV-a FBiH o ovom pitanju;
- ❖ Javno lobiranje za predložena rješenja.

Procjena koristi

- Na osnovu dostavljenih podataka od strane Ministarstva finansija FBiH, po kojem su ukupno naplaćene vodne naknade u 2013. godini bile 77.560.092 KM, procjenjujemo da se od tog iznosa na opštevodnu naknadu odnosi polovina tog iznosa, odnosno cca 36 miliona KM.
- Indirektna korist sastoji se u tome da će taj iznos biti upotrebljen za razvoj i novo zapošljavanje, a samim tim i bolje punjenje budžeta i vanbudžetskih fondova.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Rasterećenje privrede;
- Nema narušavanja budžetske stabilnosti;
- Konsenzus svih ekonomsko-socijalnih partnera.

MOGUĆNOSTI

- Pozitivan uticaj na investicije, zapošljavanje i poboljšanje likvidnosti;
- Pozitivan psihološki efekat;
- Ukidanje diskriminacije;
- Dugoročno bolja naplata prihoda.

SLABOSTI

- Opterećenje građana;
- Kratkoročno slabija naplata ove naknade;
- Jedan dio poslovnih subjekata će faktički nastaviti da plaća ovu naknadu, kroz povećanje plata zaposlenima, naročito za deficitarne kadrove.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje pojedinih političkih subjekata;
- Teška i koptikovana procedura donošenja odluka u izvršnoj vlasti;
- Nesređena situacija u šumarstvu i eksploataciji drveta.

d) Ukidanje obaveze notorske ovjere akata za pravna lica;

Pravna regulativa

- Zakon o registraciji privrednih društava. (Sl. novine FBiH br. 27/05; 68/05; 43/09) -u daljem tekstu zakon;
- Zakon o tržištu vrijednosnih papira (Sl. novine FBiH br. 85/08; 109/12);
- Tarifa o naknadama notara (Sl. novine FBiH br. 57/13);
- Zakon o notarima (Sl.novine FBiH br. 45/02).

Ocjena stanja

Za potrebe utvrđivanja i provjere opštih i posebnih podataka koji se prilikom osnivanja poslovnog subjekta ili izmjena podataka od značaja za pravni promet, obavezno se unose u registar, registracioni sud zahtjevaće podnošenje sljedećih isprava:

- Notarski obrađen akt o osnivanju;
- Notarski obrađen akt o izmjenama opštih podataka, od značaja za pravni promet;
- Nnotarski obrađen statut poslovnog subjekta ili njegove izmjene i dopune.

Navedeni akti podnose se kod registracije: dd, banke ili druge finasijske organizacije, dd za osiguranje, doo, odnosno, privatizacije javnog preduzeća, poslovnog udruženja, zadruga i zadružnog saveza.

Međutim prema Zakonu to nije potrebno kada se radi o upisu u sudski registar, preduzeća koje ima javna ovlaštenja. Na taj način direktno se uvodi diskriminacija poslodavaca.

Ne postoji, po nama, ni jedan objektivni razlog, zbog kojeg se ovaj posao isključivo povjerava notarima. Naime najveći broj privrednih društava ima pravne službe i vrsne pravnike, koji mogu vrlo stručno završiti ovaj posao. Veliki broj privrednih društava ima angažovane advokatske kancelarije, za obavljanje pravnih poslova, a advokati takođe vrlo stručno mogu obaviti ovaj posao.

Notari imaju sve veću ulogu u osnivanju privrednih društava, prenosu udjela i statusnim promjenama u mnogim zemljama Evrope i svijeta. Vidjeti propis Savjeta Evrope (CC) br. 2157/2001 od 08.10.2001. godine o Statutu evropskog preduzeća (SE) i Direktivu 2005/56/EC Evropskog parlamenta i Savjeta od 26.10.2005. godine. Notari imaju nadležnost da vrše kontrolu zakonitosti svih radnji potrebnih za osnivanje privrednih društava i registraciju izmjena u sudskom registru, elektronski ulažu dokumente u trgovačke registre i da izdaju izvode iz tih registara. Notar stručnim znanjem, poštujući propisanu formu, obezbjeđuje sigurnost prava stranaka, koje mu se obrate za pravnu uslugu.

Naglasak je na, koje mu se obrate za pravnu uslugu, a ne da se zakonom stranke primoravaju na takvu uslugu. Ne postoji zemlja u svijetu u kojem notari u ovoj oblasti imaju ekskluzivitet u odnosu na recimo, advokate ili pravnike u poslovnim subjektima. Nije sporno da notari imaju nadležnost za postupanje u ovoj pravnoj stvari, ali je sporno ako imaju ekskluzivitet.

Razlozi za ukidanje

- Rasterećenje poslodavaca;
- Neargumentovano pogodovanje notarima;
- Nepostojanje sličnih odredbi u zakonima zemalja okruženja i zemljama EU;
- Harmonizacija propisa;
- Značajan trošak za privrednike.¹⁷

Predložene mjere

- Uraditi Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o registraciji poslovnih subjekata,
- Ukinuti ekskluzivitet notara u ovoj oblasti;
- Smanjiti notarske naknade

Nadležnost

- Ministarstvo pravde FBiH
- Vlada FBiH
- Parlament FBiH

¹⁷ Izveštaj o aftercare aktivnostima fipa agencije i prijedlozi za unapređenje poslovnog okruženja i uslova za investiranje u bosni i hercegovini, Agencija za unapređenje stranih investicija u BiH, str. 9

Rokovi

- Izrada prednacrtu Zakona 15 dana
- Usvajanje nacrtu Zakona 15 dana
- Usvajanje zakonu 60 dana

Uloga UPFBiH

- ❖ Prema potrebi izrada teksta Prednacrtu Zakonu;
- ❖ Izrada uporedne analize u zakonima zemalja u okruženju i zemalja EU;
- ❖ Zatražiti mišljenje ESV za područje FBiH;
- ❖ Organizovanje stručnih rasprava;
- ❖ Javno lobiranje za predložena rješenja.

Procjena koristi

Po jednom pravnom subjektu zavisno od visine njegovog osnivačkog kapitala i kapitala inače, troškovi notara na godišnjem nivou prosječno iznose 1500 KM.

Ukoliko pretpostavimo da postoji 30.000 pravnih subjekata u FBiH, onda to na godišnjem nivou iznosi 45 miliona KM.

Po našem mišljenju, ako se poslodavcima mora uzimati taj novac, pametnije je taj novac uplatiti u fond za finasiranje otvaranja novih radnih mjesta, a kojim će upravljati poslodavaci.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Rasterećenje privrede;
- Nema narušavanja budžetske stabilnosti;
- Konsenzus svih ekonomsko-socijalnih partnera.

MOGUĆNOSTI

- Pozitivan uticaj na investicije, zapošljavanje i poboljšanje likvidnosti;
- Pozitivan psihološki efekat;
- Harmonizacija propisa.

SLABOSTI

- Ovaj prijedlog nema slabosti sa aspekta opštedruštvenog interesa, i radi se o Win-win situaciji u kojoj svi partneri dobijaju.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje Notarske komore.

e) Smanjenje administrativnih i sudskih taksi, ukinuti obavezu predaje dokumenata koji nisu stariji od 6 mjeseci.

✚ Pravna regulativa

- ✓ Zakon o administrativnim taksama BiH, (Službeni glasnik BiH broj: 16/02; 19/02; 43/04; 08/06; 76/06; 76/07);
- ✓ Zakon o federalnim upravnim pristojbama i tarifi federalnih upravnih pristojbi, (Službene novine broj: 06/98; 08/00; 45/10; 43/13);
- ✓ Zakon o sudskim taksama (Službene novine Kantona Sarajevo br. 21/09);
- ✓ Zakon o sudskim taksama (Službeni list Unsko-sanskog kantona br. 03/97; 6/98; 9/98; 4/03; 8/05; 22/07);
- ✓ Zakon o sudskim taksama (Službene novine Zeničko-dobojskog kantona br. 1/97; 11/98; 14/98; 16/00; 4/04);
- ✓ Zakon o sudskim taksama (Službene novine Hercegovačko-neretvanske županije br. 4/09);
- ✓ Zakon o sudskim taksama (Službene novine Tuzlanskog kantona br. 5/09);
- ✓ Zakon o sudskim taksama (Služben novine Srednjobosanskog kantona br. 02/92);
- ✓ Zakon o sudskim taksama (Narodne novine Hercegbosanske županije br. 5/98);
- ✓ Zakon o sudskim taksama (Narodne novine Županije posavske br. 2/09);
- ✓ Zakon o sudskim taksama (Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona br. 6/10);
- ✓ Zakon o sudskim taksama (Narodn novine Županije Zapadnohercegovačke br. 8/08, 10/09);
- ✓ Zakon o sudskim taksama u postupku pred Vrhovnim sudom (Službene novine FBiH br. 48/99);
- ✓ Zakon o sudskim taksama u postupku pred Sudom BiH, (Službeni glasnik BiH br. 39/03);
- ✓ Zakon o postupku pred Ustavnim sudom FBiH (Službene novine FBiH br. 6/95).

✚ Ocjena stanja

Administrativne takse propisane Zakonom o administrativnim taksama BiH i Zakonom o federalnim upravnim pristojbama i tarifi federalnih upravnih pristojbi su neproporcionalne uslugama koje se pružaju za plaćanje istih. U odnosu na mjesečnu dobit privrednih društava i primanja fizičkih lica administrativne takse su enormno visoke. Naime izmjenama i dopunama oba zakona proširen je broj taksi koje plaćaju fizička i pravna lica, ali je i iznos taksi uvećan za 50% i više u nekim slučajevima.

Npr. Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o administrativnim taksama BiH, proširen je spisak tarife administrativnih taksi sa 40 na 82. tarife, zatim izmjenama i dopunama istog zakona iz 2006. godine opet je proširen spisak tarife administrativnih taksi, ovaj put nešto manje, sa 82. na 105.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o federalnim upravnim taksama i tarifi federalnih upravnih taksi, znantno su uvećani iznosi privrednih taksi koje su regulisane tarifom 8. do 18.

Tako naprimjer tarifni broj 8. u svim tačkama predviđa povećanje taksi u tačkama 1.,2. i 4. tačka 1. Iznos 100 KM se zamjenjuje iznosom 200 KM a to je taksa koja se plaća za rješenje kojim se odobrava osnivanje ili obavljanje djelatnosti preduzeća, banke društva za osiguranje odnosno reosiguranje organizacije u inozemstvu ili otkup osnivačkog uloga u poduzeće, banke i Društva za osiguranje/reosiguranje organizacije u inozemstvu; tačka 2. Istog tarifnog broja povećava se sa 50 KM na 150 KM, te tačka br. 4 istog tarifnog broja predviđa povećanje iznosa takse sa 50 KM na 100 KM).

Tarifni broj 13. koji predviđa taksu za upis u evidenciju ugovora o zastupanju, ugovora o prodaji strane robe s konsignacionog skladišta, ugovora o obavljanju servisnih usluga za održavanje uvezene opreme i evidenciju ugovora o zastupanju strane pravne osobe, te iznos iste takse povećava sa 100 na 250 KM.

U poređenju sa zemljama okruženja, u BiH je iznos neto plate manji a iznos taksi koje su regulisane Zakonom o federalnim upravnim taksama i tarifi federalnih upravnih taksi se razlikuju za 1-3 % u odnosu na države regiona. U FBiH taksa za zahtjeve koje podnose pravna lica iznosi 5 KM, a prosječna neto plaća za mjesec april 2014. godine u FBiH iznosi 836, 00 KM. U Hrvatskoj npr. prosječna neto plata za mjesec april 2014. godine iznosi 5497 kuna (1454,23 KM), a administrativne takse npr. za zahtjeve pravnih i fizičkih lica iznose 20,00 kuna (5,29 KM). Naime, prosječna plata u FBiH je za oko 40% manja u odnosu na istu u Hrvatskoj, a iznos takse za zahtjev viši samo za 2%. Slična situacija je i sa Srbijom, u nešto manjem omjeru.

U zemljama regiona predviđena su i smanjenja koeficijenta na osnovu kojeg se obračunavaju administrativne takse i druge naknade. Prema Državnom proračunu za period 2014-2016 godina, koje je izradilo Ministarstvo finansija Republike Hrvatske predviđeni koeficijenti od administrativnih pristojbi i po posebnim propisima iznose:

Godina:	2012	2013	2014	2015	2016
Koeficijent:	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3

Razlozi za ukidanje

- Takse trebaju biti proporcionalne uslugama za koje se plaćaju;
- Takse trebaju biti proporcionalne ekonomskoj snazi države;
- Rasterećenje poslodavaca;
- Smanjenje javne potrošnje.

Predložene mjere

- Izmjene i dopune Zakona o administrativnim taksama BiH;
- Izmjene i dopune Zakona o federalnim upravnim pristojbama i tarifi federalnih upravnih pristojbi;
- Smanjenje taksi za 50%;
- Ukinuti vremensko ograničenje valjanosti dokumenta;
- Smanjiti broj dokumenata koji se traži;

- Organ treba većinu dokumentata pribavljati po službenoj dužnosti, elektronskim putem.

Nadležnosti

- Parlament FBiH i BiH;
- Vijeće Ministara BiH;
- Vlada FBiH;
- Vlade kantona;
- Opštine;

Rokovi

- Smanjenje taksi 60 dana
- Izmjena provedbenih propisa 60 dana

Uloga UPFBiH

- ❖ Po potrebi uraditi uporedni pregled taksi u zemljama regiona;
- ❖ Angažovati eksperte za izradu obrazloženog predloga za smanjenje taksi;
- ❖ Organizovati konferenciju za štampu na kojoj će javnost obavjestiti o ovoj problematici;
- ❖ Organizovanje stručnih rasprava;
- ❖ Javno lobiranje za predložena rješenja.

Procjena koristi

- Prema podacima Ministarstva finansija FBiH, godišnje se od administrativnih i sudskih taksi naplati 245,5 miliona KM.¹⁸ Smanjenjem taksi u prosjeku za 20%, privredi će se obezbjediti novih 50 miliona KM za investicije i razvoj.
- Indirektna korist sastoji se u rastu zaposlenosti i većem punjenju budžeta i vanbudžetskih fondova po tom osnovu.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Rasterećenje privrede;
- Usklađivanje sa pozitivnim iskustvima iz zemalja okruženja;
- Konsenzus svih ekonomsko-socijalnih partnera.

MOGUĆNOSTI

- Pozitivan uticaj na investicije, zapošljavanje i poboljšanje likvidnosti;
- Pozitivan uticaj na dugoročno bolje punjenje budžeta i vanbudžetskih fondova;
- Povećanje konkurentske sposobnosti naše privrede;

¹⁸ Ministarstvo finansija FBiH: „Pregled naplaćenih javnih prihoda januar-decembar 2013. godine, broj: 05-15-3170/14, od 23.05.2014. godine

- Smanjenje javne potrošnje.

SLABOSTI

- Kratkoročno smanjenje budžetskih prihoda;
- Podjeljena nadležnost vlasti na različitim nivoima za implementaciju ove mjere;
- Postojeći budžetski deficit.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje pojedinih administrativnih jedinica i pravosuđa;
- Selektivno provođenje mjere.

f) Ukidanje više članarina za PK ;

Pravna regulativa

- Zakon o vanjskotrgovinskoj komori BiH, (Službeni glasnik BiH br. 30/01, br. 72/13);
- Odluka o članarini u vanjskotrgovinskoj komori BiH, (Službeni glasnik BiH br. 29/14);
- Zakon o privrednim komorama u FBiH (Sl. novine FBiH br. 35/98, 34/03)

Ocjena stanja

Sva pravna lica koja imaju registrovanu vanjskotrgovinsku djelatnost, obavezni su po zakonu biti članovi VTK BiH i samim tim i plaćati članarinu, ili po osnovu vanjskotrgovinskog prometa ili osnovu mjesečne bruto plate zaposlenih. Odluku o visini članarine donosi Skupština VTK a a odobrava je Vijeće Ministara BiH. U FBiH članstvo u komorama je dobrovoljno ali se plaćaju članarine za svaki nivo organizovanja posebno. Znači Privredni subjekti u FBiH plaćaju tri članarine.

Razlozi za ukidanje

- Preveliko opterećenje poslodavaca;
- Potreba uvođenja dobrovoljnog članstva u VTK;
- Postojanje tri odvojena komorska sistema.

Predložene mjere

- Izmjena zakona o VTK BiH;
- Izmjena Odluke o visini članarine u VTK BiH;
- Izmjena Zakona o komorama u FBiH;
- Izmjena odluka o visini članarine u PK FBiH i komorama kantona).

Nadležnosti

- Skupština VTK;
- Ministarstvo Vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, po pravu nadzora;
- Vijeće Ministara BiH;
- Vlada FBiH;

- Skupština PK FBiH;
- Skupštine PK kantona.

Rokovi

- Izrada prednacrtu Zakona 15 dana
- Usvajanje nacrtu Zakona 15 dana
- Usvajanje zakona 60 dana
- Izmjena odluke 15 dana po usvajanju zakona

Uloga UPFBiH

- ❖ Izrada teksta Prednacrtu Zakona;
- ❖ Izrada uporedne analize u zakonima zemalja u okruženju i zemalja EU;
- ❖ Tražiti stav ESV za područje FBiH;
- ❖ Organizovanje stručnih rasprava;
- ❖ Javno lobiranje za predložena rješenja.

Procjena koristi

- Materijalna korist nije suština ove mjere. Suština se sastoji u tome da se za plaćeni iznos dobije adekvatna nagrada.
- Cilj je da se naTK prenese što više javnih ovlaštenja koja bi bila osnov za finansiranje njegovog rada. Članarinu ne bi trebali plaćati oni koji ne obavljaju vanjskotrgovinski promet, oni koji su u gubitku.
- Plaćanjem jedinstvene članarine privredi bi ostalo 5-7 miliona KM, a dugoročno komore bi imale više novca.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Rasterećenje privrede;
- Nema narušavanja budžetske stabilnosti;
- Dugoročno finasijska stabilnost PK;
- Pomoć kompanijama koje posluju sa gubitkom.

MOGUĆNOSTI

- Pozitivan uticaj na investicije, zapošljavanje i poboljšanje likvidnosti;
- Pozitivan psihološki efekat;
- Nova javna ovlaštenja TK;
- Jedinstven nastup svih djelova komorskog sistema.

SLABOSTI

- Teška procedura pronalaženja konsenzusa na BiH nivou.
- Kratkoročno slabija naplata članarine;
- Različit nivo nadležnosti.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje rukovodstva TK;
- Zatečeno stanje i privilegije administrativnog komorskog aparata;
- Otpori pojedinih nivoa vlasti.

g) Smanjenje doprinosa za zdravstvo 1%;

Pravna regulativa

- Zakon o doprinosima Sl.novine FBiH br. 35/98; 16/01; 37/01; 1/02; 17/06; 14/08.

Ocjena stanja

U 2013. Godini ukupno je naplaćeno 1, 075 milijardi KM, na ime doprinosa za zdravstveno osiguranje. Od toga su poslodavci uplatili više od 90% tog iznosa. „I pored toga što je to iznimno visoko opterećenje za poslodavce, to očigledno nije dovoljno za adekvatno funkcionisanje sistema.

Trenutna stvarna uloga većine fondova zdravstvenog osiguranja jeste servis za finansiranje postojećih zdravstvenih ustanova, umjesto da preuzmu ulogu kupca zdravstvene zaštite za svoja osigurana lica.

U postojećem sistemu zdravstvene zaštite u FBiH, skoro svi zdravstveni radnici su plaćeni sistemom plaća, pri čemu visina plaće zavisi od koeficijenta «složenosti poslova» (završene školske spreme), a gotovo nimalo od obima i kvaliteta urađenog posla¹⁹.

Razlozi za smanjenje

- Prevelika cijena rada;
- Procentualno veliko izdvajanje za ovu namjenu u odnosu na najveći broj zemalja EU i okruženju;
- Neracionalan, neefikasan sistem zdravstvene zaštite , koji pruža malo za ono što dobiva.

Predložene mjere

- Smanjenje stope doprinosa za 1%;
- Racionalizacija sistema zdravstvene zaštite;
- Smanjenje i ukidanje nepotrebnih troškova u zdravstvenim ustanovama i fondu.

Nadležnosti

19 Radna grupa Ministarstva finansija: Analiza „Rasterećenje poslodavaca smanjenjem doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje“, 2013. godina

- Ministarstvo zdravstva FBiH;
- Ministarstvo finansija FBiH;
- Vlada FBiH;
- Parlament FBiH;
- Kantoni.

Rokovi

- o Smanjenje doprinosa 60 dana;

Uloga UPFBiH

- ❖ Javno zagovaranje;
- ❖ Izrada obrazloženog prijedloga;
- ❖ Angažovanje vanjskog eksperta;
- ❖ Po potrebi izrada uporedne analize;
- ❖ Organizovanje stručnih rasprava.

Procjena koristi

- Po osnovu doprinosa za zdravstveno osiguranje, u 2013. godini naplaćeno je 1.074.309.073,00 KM²⁰. Smanjenje od doprinosa sa 4% na 3% rezultiraće uštedom poslodavcima od cca 55 miliona KM na godišnjem nivou.
- Ulaganjem tog novca u novo zapošljavanje indirektno korist se povećava za 10-15%.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Rasterećenje privrede;
- Dugoročno nema narušavanja budžetske stabilnosti;
- Dugoročno finasijska stabilnost fonda;

MOGUĆNOSTI

- Pozitivan uticaj na investicije, zapošljavanje i poboljšanje likvidnosti;
- Pozitivan psihološki efekat;
- Smanjenje javne potrošnje;
- Bolji stepen naplate doprinosa.

SLABOSTI

- Teška procedura pronalaženja konsenzusa;
- Kratkoročno slabija naplata doprinosa.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje fonda i ministarstva;
- Postojeće dubioze fonda

²⁰ Ib idem

g) Ukidanje doprinosa za osiguranje od nezaposlenosti na teret poslodvca 0,5%;

Pravana regulativa

- Zakon o doprinosima (Sl. novine FBiH broj: 35/98; 54/00; 16/01; 37/01; 01/02; 17/06; 14/08)
- Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezapsolenih osoba (Sl. novine FBiH, broj: 41/01 i 22/05).

Ocjena stanja

Član 10. Zakona o doprinosima FBiH, propisuje obavezu plaćanja doprinosa za osiguranje od nezapsolenosti po stopi od 1,5%, na teret zaposlenika i 0,5% na teret poslodavca.

Navedena sredstva koriste se za pasivne mjere (zdravstveno i penzijsko invalidsko osiguranje, naknada u slučaju gubitka posla i sl), te podmirivanje troškova funkcionisanja Zavoda i kantonalnih službi za zapošljavanje. Preostala sredstva koriste se za aktivne mjere za zapošljavanje.

Ukupno je u 2013. Godini, prema podacima Ministarstva finansija FBiH po ovom osnovu naplaćeno 122.329.576 KM.²¹

Razlozi za ukidanje

- Smanjivanje cijene rada;
- Prebacivanje zdravstvene zaštite nezaposlenih na Fond zdravstvenog osiguranja;
- Ni u jednoj godini sva sredstva nisu naplaćena.

Predložene mjere

- Izmjena Zakona o doprinosima;
- Izmjena zakona o osiguranju od nezapsolenosti;
- Ukidnje stope 0,5%, na teret poslodvca.

Nadležnosti

- Federalno Ministarstvo za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku
- Federalno ministarstvo za Finasije
- Vlada FBiH
- Parlament FBiH

Rokovi

- Izrada prednacrta Zakona o doprinosima 15 dana
- Usvajanje nacrta Zakona o doprinosima 15 dana

²¹ Ib idem

○ Usvajanje zakona	60 dana
○ Izrada prednacrta Zakona o osiguranju od nezaposlenosti	15 dana
○ Usvajanje nacrtu Zakona o o osiguranju od nezaposlenosti	15 dana
○ Usvajanje zakona o osiguranju od nezaposlenosti	60 dana

Uloga UPFBiH

- Po potrebi izrada teksta Prednacrta obadva Zakona;
- Po potrebi izrada uporedne analize u zakonima zemalja u okruženju i zemalja EU;
- Traženje mišljenja ESV-a za područje FBiH;
- Javno lobiranje za predložena rješenja;
- Organizovanje stručnih rasprava;
- Organizovanje javne rasprave.

Procjena koristi

- Procjene su da bi rasterećenje privrede iznosilo cca 30 miliona KM.
- Ukoliko se navedena sredstva usmjere u razvoj i novo zapošljavanje indirektna korist biće veća.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Smanjenje cijene rada;
- Nema narušavanja budžetske stabilnosti;
- Pozitivan psihološki efekat.

MOGUĆNOSTI

- Pozitivan uticaj na investicije, zapošljavanje i poboljšanje likvidnosti;
- Dugoročno bolje prikupljanje sredstava za nezapsolene;
- Jačanje konkurentnosti domaće privrede.

SLABOSTI

- Kratkoročno slabije prikupljanje sredstava;
- Velika stopa nezapsolenosti;
- Neefikasan rad na prikupljanju javnih prihoda.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje Zavoda i kantonalnih službi;
- Poreska nedisciplina;
- Mogućnost manipulacije.

1. Mjere za poboljšanje likvidnosti:

a) Plaćanje PDV-a po naplati;

Pravna regulativa

- ✓ Zakon o porezu na dodatnu vrijednost (Sl. glasnik BiH broj: 09/05; 35/05; 100/08)
- ✓ Pravilnik o primjeni Zakona o porezu na dodatnu vrijednost (Sl. glasnik BiH, broj: 93/05; 21/06; 60/06; 06/07; 100/07; 95/08; 65/10; 51/12)

Ocjena stanja

Zakon o porezu na dodanu vrijednost (sl. glasnik BiH broj:) propisuje u članu 17. da poreska obaveza nastaje isporukom robe ili vršenjem usluge, odnosno izdavanjem fakture ako je to ranija radnja. Članovima 38. i 39. istog zakona propisani su period oporezivanja, obračunavanja i plaćanja PDV-a. Poreski period za koji se obračunava PDV je jedan mjesec a prijava se vrši do 10 u mjesecu, po isteku poreskog perioda, kao i plaćanje PDV-a.

Pravila oporezivanja usluga propisana Zakonom o PDV-u u BiH i dalje su na razini pravnog okvira EU iz 2004. godine, što znači da pravila oporezivanja usluga u BiH nisu u cijelosti usklađena ni sa redizajniranom Direktivom 2006/112/EC, koja je stupila na snagu 1. 1. 2007. godine.

Neusklađenost poreznog tretmana dovodi do slučajeva neoporezivanja ili dvostrukog oporezivanja usluga u prometu usluga između EU i BiH, proizvodeći štetne posljedice po domaće obveznike i budžet BiH.

Preuzimanje modernih standarda jedinstvenih shema administriranja PDV-om iz EU je nužan korak ukoliko se privredni subjekti u BiH žele osposobiti za poslovanje na tržištu Unije. Cilj reforme pravila oporezivanja usluga u EU, koja ulazi u završnu fazu implementacije, jeste da se oporezivanje usluga u EU uskladi sa pravilima koje primjenjuju glavni konkurenti na svjetskom tržištu. Nova pravila oporezivanja usluga u EU proizvode negativne efekte po BiH u razmjeni sa EU u vidu dvostrukog oporezivanja uslužnih kompanija iz BiH i dvostrukog neoporezivanja uslužnih kompanija iz EU. Imajući u vidu nekonkurentnost domaćih kompanija na domaćem, svjetskom i tržištu EU, kao i distorzije koje ta pravila proizvode na domaćem tržištu usluga i fiskalne gubitke usljed legalne porezne evazije zbog neoporezivanja, izmjene Zakona o PDV-u u segmentu oporezivanja usluga predstavljaju imperativ za fiskalne vlasti BiH.

Razlozi

- Usklađivanje sa propisima EU:
- Poboljšanje likvidnosti;
- Dati priliku malim preduzetnicima da opstanu na tržištu;
- Očuvanje nivoa zapsolenosti.

Predložene mjere

- Izmjena Zakona o porezu na dodatnu vrijednost;
- Izmjena Pravilnika o porezu na dodatnu vrijednost;
- Uvesti plaćanje PDV-a po naplati potraživanja;
- Alternativa prethodnu mjeru uvesti za mala preduzeća i zanate;
- Pomjeriti rok za plaćanje PDV-a sa 10. na zadnji dan u mjesecu, za prethodni mjesec.

Nadležnosti

- Vijeće Ministara BiH;
- Parlamentarna skupština BiH;
- UO Uprave za indirektno oporezivanje.

Rokovi

- Izmjena pravilnika 30 dana
- Izmjena zakona 90 dana

Uloga UPFBiH

- ❖ Po potrebi izrada teksta Zakona o izmjenama i dopunama zakona;
- ❖ Po potrebi izrada uporedne analize u zakonima zemalja u okruženju i zemalja EU;
- ❖ Traženje na ESV za područje FBiH;
- ❖ Javno lobiranje za predložena rješenja;
- ❖ Organizovanje stručnih rasprava;
- ❖ Po potrebi organizovanje javne rasprave.

Procjena koristi

U ovom trenutku teško je dati procjenu direktne i indirektno koristi. Svakako da bi bilo dobro pristupiti izradi ozbiljne simulacije, kako bi se procijenila korist u vidu smanjenja troškova poslovanja, i poboljšanja likvidnosti. Pri tome ne bi se smjela zapostaviti ni indirektna korist, čiji efekti bi takođe bili značajni.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Rasterećenje privrede;
- Dugoročno nema narušavanja budžetske stabilnosti;
- Poboljšanje likvidnosti;
- Smanjenje troškova poslovanja.

MOGUĆNOSTI

- Pozitivan uticaj na investicije, zapošljavanje i poboljšanje likvidnosti;

- Pozitivan psihološki efekat;
- Dugoročno stabilnost budžeta kroz poboljšanu naplatu PDV-a,
- Snižavanje cijene kapitala.

SLABOSTI

- Kratkoročno slabije punjenje budžeta;
- Nepostojanje ESV-a na BiH nivou;
- Potreba usaglašavanja rješenja na entitetskom nivou;
- Komplikovan i dugotrajan proces donošenja odluka na BiH nivou.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje interesnih grupa;
- Postojeći budžetski deficit;
- Nepostojanje harmonizovane fiskaln politike u BiH.

b) Ukinuti pravo na odbitni PDV za fakturu koja nije plaćena;

Pravna regulativa

- ✓ Zakon o porezu na dodatnu vrijednost (Sl. glasnik BiH broj: 09/05; 35/05; 100/08)
- ✓ Pravilnik o primjeni Zakona o porezu na dodatnu vrijednost (Sl. glasnik BiH, broj: 93/05; 21/06; 60/06; 06/07; 100/07; 95/08; 65/10; 51/12)

Ocjena stanja

Član 32. Zakona o porezu na dodatnu vrijednost, propisuje šta je Ulazni porez. To je iznos PDV-a koji je obračunat na promet dobara ili usluga i PDV koji plati ili treba da plati prilikom uvoza dobara, gdje se radi o dobrima ili uslugama koje koristi ili treba koristiti u svrhu poslovanja koje vrši obveznik.

Manipuliše se zakonom, tako da veliki broj privrednih subjekata ostvarauje enormnu korist koristeći pravo na odbitni porez, a da pri tome ne plaćaju istu tu fakturu. Kada se njihovi dobavljači pobune mijenjaju dobavljače. Posljedivca toga je da dovode u stanje nelikvidnosti pa čak i nesolventnosti, veliki broj privrednih subjekata a istovremeno oštećuju i budžet kroz manju naplatu PDV-a. Nelikvidnost je u FBiH dostigla takve razmjere da svi duguju svima.

Razlozi za ukidanje

- Značajan broj firmi postaje nelikvidan;
- Dio privrednih subjekata zbog toga dolazi u stanje nesolventnosti;
- Takva situacija dovodi do otpuštanja zaposlenih;
- Pojedinci manipulišu zakonom i stiču enormnu imovinsku korist na uštrb poslodavaca;
- Slabije punjenje budžeta;
- Pospješuje se kriminal i korupcija.

Predložene mjere

- Izmijeniti odredbe Zakona o porezu na dodatnu vrijednost;
- Izmijeniti Pravilnik o porezu na dodatnu vrijednost;
- Onemogućiti odbitak poreza na fakturu koja nije plaćena.

Nadležnosti

- Vijeće Ministara BiH;
- Parlamentarna skupština BiH;
- UO Uprave za indirektno oporezivanje.

Rokovi

- Izmjena pravilnika 30 dana
- Izmjena zakona 90 dana

Uloga UPFBiH

- ❖ Po potrebi izrada teksta Zakona o izmjenama i dopunama zakona;
- ❖ Po potrebi izrada uporedne analize u zakonima zemalja u okruženju i zemalja EU;
- ❖ Organizovanje javne rasprave;
Po potrebi organizovanje stručnih rasprava;
- ❖ Javno lobiranje za predložena rješenja;

Procjena koristi

Procjena koristi se u ovom trenutku teško može dati ali to ne znači da se ne treba pristupiti analizi i izradi simulacije, kako bi se utvrdila direktna i indirektna imovinska korist.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Rasterećenje privrede;
- Dugoročno nema narušavanja budžetske stabilnosti;
- Smanjenje cijene kapitala;
- Poboljšanje likvidnosti.

MOGUĆNOSTI

- Pozitivan uticaj na investicije, zapošljavanje i poboljšanje likvidnosti;
- Pozitivan psihološki efekat;
- Dugoročno stabilnost budžeta kroz poboljšanu naplatu PDV-a;
- Podstrek borbi protiv kriminala i korupcije.

SLABOSTI

- Kratkoročno slabije punjenje budžeta;
- Nepostojanje ESV-a na BiH nivou;

- Komplikovan i dugotrajan proces donošenja odluka na BiH nivou.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje interesnih grupa;
- Postojeći budžetski deficit;
- Potreba postizanja konsenzusa između entiteta.

c) Prihvatanje principa uzajamnosti odnosno zaključivanje bilateralnih sporazuma o reciprocitetu povrata PDV-a prije svega sa Hrvatskom i Slovenijom kao i sa Švajcarskom, Turskom, Italijom, Slovačkom, Češkom i Mađarskom.

Pravna regulativa

- ✓ Pravilnik o primjeni Zakona o PDV-u (Sl.glasnik BiH broj:93/05; 21/06; 60/06; 06/07/+; 100/07; 35/08, 65/10).

Ocjena stanja

Član 94. tačka D, Pravilnika o PDV-u glasi: „dostaviti dokaz o izvozu dobara“. Takva odredba je apsolutno nelogična i u praksi neprimjenjiva, „van vremena“ i koju ne „poznaje“ poreska regulativa niti jedne države EU niti ijedne države Ex Yu. U praksi onemogućava povrat PDV-a BiH kompanijama, naročito u oblasti: telekomunikacija, saobraćaja, turizma, trgovine i sl.

Razlozi za ukidanje

- Krajnji efekat izmjene Čl. 94 Pravilnika omogućio bi povrat PDV-a beha kompanijama, prije svega iz Hrvatske, Slovenije, ali i Švajcarske, Italije, Mađarske, Turske, Češke;
- Popravljanje vanjskotrgovinskog bilansa BiH za nekoliko desetina miliona KM.

Predložene mjere

- Izmjena člana 94. Pravilnika o PDV-u;
- Upućivanje zvaničnog pisma Poreskim upravama navedenih zemalja;
- Potpisivanje bilateralnih sporazuma.

Nadležnosti

- Upravni odbor UIO;
- Vijeće ministara BiH.

Rokovi

- Izmjena pravilnika 30 dana;
- Upućivanje pisama 30 dana;
- Zaključivanje bilateralnih sporazuma 6 mjeseci.

Uloga UPFBiH

- ❖ Po potebi uradićemo prijedlog izmjena člana 94. Pravilnika o PDV-u;
- ❖ Po potrebi ekspertske obraditi problem;
- ❖ Održati konferenciju za štampu na kojoj ćemo upoznati javnost sa navedenim problemom;
- ❖ Po potrebi organizovanje javne rasprave;
- ❖ Javno zagovaranje do rješavanja problema.

Procjena koristi

Uspostavljanjem uzajamnosti neto efekat samo po osnovu PDV-a plaćenog za putarinu u korist beha privrede bio bi u odnosu na Hrvatsku veći za 200 PUTA (ne posto nego puta jer Hrvatska ima 1000 km autoputeva na kojima se plaća cestarina a BiH samo 50 Km) a taj efekat u odnosu na Sloveniju bio bi veći za 80 PUTA (Slovenija ima 400 km puteva na koje se plaća cestarina).

Međutim, ova izmjena bi doprinijela da beha kompanije mogu izvršiti povrat i drugih troškova iz inostranstva kao što su: hotelski smještaj, sajmovi, seminari, obuke, troškovi reklame, obrade i dorade proizvoda i dr. Po osnovu povrata ino PDV-a svih pobrojanih troškova, beha privreda odnosno UIO imao bi takođe ogromni pozitivan neto efekat.

Posebno treba istaći značaj postizanja uzajamnosti sa Slovenijom koja je izuzetno važna za mobilne operatere iz BiH. Naime, slovenački mobilni operateri obračunavaju slovenački PDV na roming usluge koje u sloveniji ostvare fizička lica koja su rezidentni bih i samim tim su korisnici usluga mobilnih operatera iz BiH. Međutim, mobilni operateri iz BiH uopšte ne obračunavaju PDV na roming usluge. Uvođenjem uzajamnosti, mobilni operateri BiH mogli bi izvršiti povrat PDV-a na ime troškova roming usluga.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Rasterećenje privrede;
- Usaglašavanje sa evropskim propisima;
- Poboljšani vanjskotrgovinski platni bilans;
- Poboljšanje likvidnosti.

MOGUĆNOSTI

- Pozitivan uticaj na investicije, zapošljavanje i poboljšanje likvidnosti;
- Dugoročno stabilnost budžeta kroz poboljšanu naplatu PDV-a;
- Povećanje izvoza.

SLABOSTI

- Komplikovan i dugotrajan proces donošenja odluka na BiH nivou;
- Potreba usklađivanja odluka između entiteta.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje interesnih grupa;
- Izostanak kontinuiranog pritiska na UIO i Vijeće ministara;
- Odbijanje pojedinih zemalja da zaključe bilateralne sporazume.

d) Odluka o otpisu neplaćenog doprinosa za zdravstveno osiguranje.

Pravna regulativa

- ✓ Zakon o doprinosima Sl.novine FBiH br. 35/98; 16/01; 37/01; 1/02; 17/06; 14/08.
- ✓ Zakon o obligacionim odnosima Službeni list RBiH br. 2/92; 13/93; 13/94, i Službene novine FBiH br. 29/03; 42/11.

Ocjena stanja

Trenutno privredni subjekti duguju FZO FBiH, po osnovu neplaćenih doprinosa 1.613.926.957,46 KM na dan 30.06.2014. godine.²²

Za to vrijeme radnici nisu imali pravo na liječenje u svojstvu osiguranika FZO FBiH, nego su morali da plate sve troškove liječenja.

Simptomatično je da je najveći dug po ovom osnovu nastao neplaćanjem doprinosa od strane većinski državnih kompanija.

Razlozi za otpis

- Omogućavanje privrednog oporavka većeg broja privrednih subjekata;
- Nemogućnost naplate tih potraživanja u velikom broju slučajeva;
- Zastara potraživanja;
- Kršenje Ustava FBiH;

Predložene mjere

- Formirati radnu grupu uz učešće predstavnika vlade, poslodavaca, sindikata i akademske zajednice, koja će dati prijedlog rješenja;
- Pripremiti analizu neplaćenih doprinosa;
- Otpisati dug po ovom osnovu, osim 4%, na teret poslodavaca, po osnovu solidarnosti
- Donijeti odluku o plaćanju preostalog dijela u narednih 10 godina;
- U slučaju nemogućnosti plaćanja, pretvoriti potraživanja FZO u dionice;
- Predložiti zakon specialis koji će to omogućiti.

Nadležnosti

²² Pregled poreznih obveznika sa iznosom duga po osnovu poreza, doprinosa, taksi i drugih naknada preko 50.000,00 km, prema evidencijama kantonalnih poreznih ureda, porezna uprava FBiH, str 125.

- Ministarstvo zdravlja FBiH
- Ministarstvo Finasija FBiH
- Vlada FBiH
- Parlament FBiH
- Kantonalne vlade i parlamenti.

Rokovi

- Formiranje radne grupe	60 dana po formiranju nove vlasti
- Izrada analize i prijedloga	90 dana po formiranju rane grupe
- Izrada nacrtu zakona	90 dana po završenoj analizi
- Usvajanje zakona	6 mjeseci po usvajanju nacrtu zakona.

Uloga UPFBiH

- ❖ Učešće u ekspertskom timu
- ❖ Lobiranje i javno zagovaranje predloženih rješenja;
- ❖ Organizovanje i učešće u javnoj raspravi;
- ❖ Organizovanje okruglih stolova.

Procjena koristi

Na ovaj način bi se realnom sektoru obezbjedilo, direktno ili indirektno na stotine miliona KM, koje bi se mogle upotrijebiti za ekonomski razvoj kroz investicije i otvaranje novih radnih mjesta.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Sistemsko rješavanje problema koji opterećuje FZO, privredu, Poresku upravu, Vladu i sindikat;
- Stvaranje stabilne osnove za reorganizaciju FZO i sistema zdravstvenog osiguranja;
- Poboljšanje naplate doprinosa za zdravstveno osiguranje;
- Rasterećenje poslodavaca.

MOGUĆNOSTI

- Stvaranje uslova za sanaciju velikog broja privrednih subjekata;
- Očuvanje nivoa zaposlenosti i dugoročno povećanje broja zaposlenih;
- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj.

SLABOSTI

- Komplikovana i dugotrajna procedura donošenja političkih odluka;
- Kratkoročna nelikvidnost FZO;
- Nespremnost FZO i ministarstva za strukturalne reforme.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje FZO i ministarstva;
- Podložnost vlasti pravljenju političkih dilova;
- Mogućnost manipulacija.

2. Mjere na smanjenju javne potrošnje

a) Smanjenje javne potrošnje (plate funkcionera, rukovodilaca, naknade, paušali, otpremnine, odvojeni život, materijalni troškovi i sl.) 3-5 indeksnih poena;

Pravna regulativa

- **Zakon o platama u organima i institucijama BiH;**
- Zakon o platama i naknadama u organima vlasti FBiH (Sl. novine br. 45/10; 111/12);
- Zakon o namještenicima u organima državne službe FBiH (Sl. novine br. 49/05);
- Budžeti na različitim nivoima;
- Kantonalni i opštinski propisi.

Ocjena stanja

Mada bi se objektivno moglo raspravljati o tome da li su plate funkcionera previsoke ili nisu, ipak se bez ikakve sumnje može utvrditi da su najviše u regionu ako kao kriterij uzmemo stepen ekonomskog razvoja zemlje.

Otežavajuću okolnost u ovom slučaju, čini i broj administrativnih jedinica u FBiH, pa samim tim i broj tih plata. Pored njih postoji i veliki broj drugih prinadležnosti, koje u zbiru daju izuzetno veliki iznos i stvaraju opravdano nezadovoljstvo kod velikog broja građana.

To je svakako i razlog za nepovjerenje građana u vlast i potencijalno izvore socijalnih nemira i destabilizacije društva. Mada u apsolutnom iznosu, ove uštede ne predstavljaju mnogo, njihov značaj na psihološkom planu bi bio veoma značajan.

Razlozi za smanjenje

- Smanjenje javne potrošnje;
- Stabilnosti fiskalnog sistema;
- Kontrole potrošnje te smanjenja budžetskog deficita;
- Stvaranje političke klime za sprovođenje strukturalnih i sistemskih reformi;
- Slanje pozitivne poruke.

Predložene mjere

- Izmjena zakona o platama na nivou BiH;
- Izmjena zakona o platama i naknadama u organima vlasti FBiH;
- Izmjena kolektivnih ugovora;
- Izmjena opštinskih i kantonalnih propisa koji regulišu ovu materiju.

Nadležnosti

- Vlada i Parlament FBiH;
- Vijeće ministara i parlamentarna skupština BiH;
- Kantonalne vlade i skupštine;
- Opštinske vlasti.

Rokovi

- Na svim nivoima 60 dana po formiranju vlasti.

Uloga UPFBiH

- ❖ Po potrebi sačiniti uporednu analizu;
- ❖ Organizovanje javne rasprave;
- ❖ Po potrebi organizovanje stručnih rasprava;
- ❖ Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Direktna korist od ove mjere bila bi ušteda u budžetima od cca 5 miliona KM.
- Indirektna korist kroz slanje pozitivne poruke bila bi još značajnija.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Smanjenje javne potrošnje;
- Kontrola potrošnje i samnjenje budžetskih deficita;
- Stvaranje političke klime za sprovođenje strukturalnih i sistemskih reformi;
- Rasterećenje poslodavaca.

MOGUĆNOSTI

- Sistemsko rješavanje primanja korisnika i punilaca budžeta;
- Stabilnost budžeta;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj.

SLABOSTI

- Nadležnost za postupanje na različitim nivoima vlasti;
- Ne postojanje konstantnog pritiska javnosti za provođenje ove mjere;
- Nespremnost za strukturalne reforme.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje;
- Zloupotreba procesa od strane sindikata;
- Da se proces ne dovede do kraja.

b) Smanjenje ostalih troškova

Pravna regulativa

- Zakon o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine „Službene novine Federacije BiH“, broj 35/05;
- Budžeti na različitim nivoima;

Ocjena stanja

Vlade restriktivnu politiku javne potrošnje provodi kroz ograničavanje rasta tekućih rashoda. To se ogleda u obustavu zapošljavanja u javnom sektoru, održavanje dostignutog nivoa plata, ograničavanje isplata određenih naknada. Međutim to nije dovoljno. Potrebno je smanjiti sve budžetske troškove, osim subvencija, poticaja i kapitalnih transfera.

Razlozi za smanjenje

- Budžetski deficiti;
- Prekomjerna javna potrošnja;
- Transferi koji ne odgovaraju visini budžeta i dostignutom stepenu privrednog razvoja;
- Previsok javni dug.

Predložene mjere

- Pri donošenju budžeta za naredne 4 godine, na svim nivoima, smanjiti rashode, osim, subvencija, poticaja i kapitalnih investicija i transfera.

Nadležnosti

- Vijeće ministara i Parlamentarna skupština BiH;
- Vlada i Parlament FBiH;
- Vlade i skupštine kantona;
- Opštinske vlasti.

Rokovi

- Konstantna aktivnost

Uloga UPFBiH

- ❖ Po potrebi uraditi uporednu analizu;
- ❖ Po potrebi organizovati stručne rasprave;
- ❖ Organizovati javne rasprave;
- ❖ Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Implementacijom ove mjere obezbjediće se ukupno cca 60-80 miliona u budžetima na svim nivoima.
- Indirektnu korist tek treba procijeniti.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Smanjenje javne potrošnje;
- Kontrola potrošnje i samnjenje budžetskih deficita;
- Stvaranje političke klime za sprovođenje strukturalnih i sistemskih reformi;
- Rasterećenje poslodavaca.

MOGUĆNOSTI

- Sistemsko rješavanje budžetskih troškova;
- Kontrola budžetskih transfera;
- Stabilnost budžeta;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj.

SLABOSTI

- Nadležnost za postupanje na različitim nivoima vlasti;
- Ne postojanje konstantnog pritiska javnosti za provođenje ove mjere;
- Nespremnost za strukturalne reforme.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje;
- Zloupotreba procesa od strane sindikata;
- Da se proces ne dovede do kraja.

4. MJERE SREDNJOROČNOG KARAKTERA KOJE SE MORAJU POČETI PROVODITI U NAREDNIH 6 MJESECI

a) Rasterećenje privrede

a.1) Dodatno umanjenje doprinosa za zdravstvo od 3% na platu;

Pravna regulativa

- ✓ Zakon o doprinosima Sl.novine FBiH br. 35/98; 16/01; 37/01; 1/02; 17/06; 14/08.
- ✓ Zakon o zdravstvenoj zaštiti ("Službene novine Federacije BiH", br. 46/10 i 75/13);
- ✓ Zakon o zdravstvenom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", br.30/97, 7/02, 70/08 i 48/11);
- ✓ Uputstvo o postupku izmirenja duga po osnovu doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje („Službene novine Federacije BiH”, broj 62/06);
- ✓ Pravilnik o načinu ostvarivanja prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja ("Službene novine Federacije BiH", broj 31/02);
- ✓ Pravilnik o obračunu sredstava u zdravstvu („Službene novine Federacije BiH”, broj 26/03 i 43/04);

Ocjena stanja

U 2013. Godini ukupno je naplaćeno 1, 075 milijardi KM, na ime doprinosa za zdravstveno osiguranje. Od toga su poslodavci uplatili više od 90% tog iznosa. „I pored toga što je to iznimno visoko opterećenje za poslodavce, to očigledno nije dovoljno za adekvatno funkcionisanje sistema.

Trenutna stvarna uloga većine fondova zdravstvenog osiguranja jeste servis za finansiranje postojećih zdravstvenih ustanova, umjesto da preuzmu ulogu kupca zdravstvene zaštite za svoja osigurana lica.

U postojećem sistemu zdravstvene zaštite u FBiH, skoro svi zdravstveni radnici su plaćeni sistemom plaća, pri čemu visina plaće zavisi od koeficijenta «složenosti poslova» (završene školske spreme), a gotovo nimalo od obima i kvaliteta urađenog posla²³.

Razlozi za ukidanje

Poslovanje firmi u FBiH je značajno opterećeno dosta visokim «oporezivanjem» rada, gdje spadaju i izdvajanja za obavezno zdravstveno osiguranje. Zbog toga je izuzetno važno dovesti do rasterećenja poslodavaca. Jedan od načina ovog rasterećenja bi moglo biti i smanjenje

23 Radna grupa Ministarstva finansija: Analiza „Rasterećenje poslodavaca smanjenjem doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje“, 2013. godina

Procjena koristi

Uštede po ovom osnovu bile bi cca 300 miliona KM, za poslodavce i 100 miliona KM za radnike, koji bi išli u novu potrošnju. Po tom osnovu FBiH bi imala novih 68 miliona KM prihoda od PDV-a.

Istovremeno, uštede za plaćanje zdravstvenog osiguranja za nezaposlene bile bi cca 20 miliona KM, a javna potrošnja, po ovom osnovu, bila bi manja za cca 50 KM. Racionalizacijom poslovanja u zdravstvu moglo bi se uštedjeti još 25-30 miliona KM.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Sistemsko rješavanje problema koji opterećuje FZO, privredu, Poresku upravu, Vladu i sindikat;
- Stvaranje stabilne osnove za reorganizaciju FZO i sistema zdravstvenog osiguranja uopšte;
- Rasterećenje poslodavaca,
- Širi obuhvat zdravstvene zaštite.

MOGUĆNOSTI

- Stvaranje mogućnosti za dodatne uštede;
- Smanjenje javne potrošnje;
- Očuvanje nivoa zaposlenosti i dugoročno povećanje broja zaposlenih;
- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj.

SLABOSTI

- Komplikovana i dugotrajna procedura donošenja političkih odluka;
- Kratkoročna nelikvidnost FZO;
- Nespremnost FZO i ministarstva za strukturalne reforme.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje FZO i ministarstva;
- Podložnost vlasti pravljenju političkih dilova;
- Negativan uticaj povećanja poreza na nivo potrošnje.

a.2) Smanjenje doprinosa iz plate

Pravna regulativa

- Zakon o doprinosima Sl.novine FBiH br. 35/98; 16/01; 37/01; 1/02; 17/06; 14/08.

Ocjena stanja

Poreski klin u FBiH, odnosno opterećenje rada je među najvećim u Evropi, a ukoliko uporedimo situaciju sa stanjem u regionu i zemljama koje su na približnom nivou ekonomskog razvoja, doći ćemo do još poraznijih podataka. Doprinosi i porezi na platu iznose 21,5%, iz plate iznose 31%, što iznosi ukupno 72,4%.²⁵

Adekvatnim smanjenjem stopa izdvajanja za zaposlene kod malih i srednjih preduzeća može pokrenuti novo zapošljavanje i time stvoriti pretpostavku za smanjenje nezaposlenosti u BiH. U tom kontekstu u radu se provjerava hipoteza da sredstava koja se ostvare na osnovu smanjenja izdvajanja za zaposlene mogu da pokriju ukupne troškove plaća za novo zaposlene radnike. U radu će se dati prijedlog za afirmaciju smanjenja poreza na platu i njenog uticaja na povećanje zaposlenosti.

Razlozi za ukidanje

- Tako veliki poreski klin je jedan od glavnih uzroka nekonkurentnosti domaće privrede;
- Smanjenje cijene rada;
- Rast standarda zaposlenih;
- Povećanje potrošnje;
- Bolje punjenje budžeta.

Predložene mjere

- Smanjenje doprinosa iz plate;
- Povećanje neoporezivog dijela plate;
- Uvođenje progresivnog oporezivanja plate.

Nadležnosti

- Ministarstvo finansija FBiH;
- Vlada FBiH;
- Parlament FBiH.

Rokovi

- Izrada cjelovitog prijedloga 120 dana;
- Usvajanje izmjene propisa 90 dana.

Uloga UPFBiH

- ❖ Angažovanje vanjskih eksperata;
- ❖ Nuđenje prijedloga izmjena propisa;
- ❖ Organizovanje javnih rasprava;
- ❖ Organizovanje okruglih stolova;
- ❖ Javno zagoovaranje.

²⁵ I. Obhodaš, sa. Vujić, Sl. Vujić: „Uticaj poreza i doprinosa na nivo zašposlenosti preduzećima“ Zbornik radova Univerziteta Vitez, 2012. godina

Procjena koristi

Procjena je da će se cijena rada smanjiti za 100-120 miliona KM. Javna potrošnja smanjila bi se za cca 60-70 miliona KM. Budući da te pare idu u potrošnju državi bi se vraćalo kroz PDV, novo zapošljavanje 35-40 miliona KM godišnje.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Sistemsko rješavanje optimalne cijene rada;
- Stvaranje stabilne osnove za planiranje budžeta;
- Rasterećenje poslodavaca.

MOGUĆNOSTI

- Stvaranje uslova za sanaciju velikog broja privrednih subjekata;
- Očuvanje nivoa zaposlenosti i dugoročno povećanje broja zaposlenih;
- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;
- Smanjenje javne potrošnje;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj.

SLABOSTI

- Komplikovana i dugotrajna procedura donošenja političkih odluka;
- Kratkoročna nelikvidnost vanbudžetskih fondova i budžeta;
- Nespremnost fondova i ministarstva za strukturalne reforme.

PRIJETNJE

- Nizak stepen ekonomskog razvoja;
- Nizak nivo zaposlenosti;
- Finansijska nedisciplina;
- Korumpiranost nadležnih organa koji trebaju da rade na naplati javnih prihoda.

a.3) Identifikacija parafiskalnih nameta na svim nivoima i njihovo smanjenje za 5 - indeksnih poena

Pravna regulativa

Postoji na desetine zakona na BiH, FBiH, i kantonalnom nivou, te propisa na opštinskom nivou, kojim se regulišu razni parafiskalni namet, kao što su naknade (vode, šume, požar, prirodne nesreće, ceste, frekvencije, kontrola namirnica, izdavanje rješenja, korištenje zemljišta, isticanje reklama, uređenje garđevinskog zemljišta, itd), takse (isticanje firme, kontrola kvaliteta, kontrola prilikom izvoza ili uvoza, izgradnja atomskih skloništa, korištenje puteva, razvoj turizma i sl.), komunalne naknade, itd. Zbog toga je neracionalno, na ovom mjestu, navoditi sve propise koji regulišu ovu materiju.

Ocjena stanja

Visina ovih nameta u načelu bi trebala biti ekvivalentna iznosu troškova održavanja i unapređenje upotrebnih svojstava dobara za čije korištenje se plaćaju. Oni bi trebali da se plaćaju u slučaju korištenja dobra od opšteg interesa ili usluga državne administracije.²⁶ Međutim u praksi situacija je potuno drukčija.

Svi nivoi vlasti od optine do države, uvode ove namete kada i koliko im treba da bi ispegjali budžetske deficite, ne vodeći pri tome računa o stvarnim potrebama i ekonomskoj snazi obveznika plaćanja. Time se pokazuje tačnost tvrdnje da sistem javnih prihoda nije zasnovan na naučnim principima, nego na osnovu političkog kompromisa, zbog zadovoljavanja potrebe da se pronađu novi izvori za finansiranje javnih rashoda.²⁷

Razlozi za smanjenje

- Potreba rasterećenja privrede;
- Nesrazmjer između vrijednosti i cijene usluge;
- Savremene države, ih inače, zbog njihovih brojnih manjkavosti, zamjenjuju porezima.

Predložene mjere

- Napraviti pregled svih parafiskalnih nameta od nivoa opštine do države;
- Pojedine namete smanjiti a pojedine ukinuti.
- Izmjenite obveznike plaćanja pojedinih nameta, u skladu sa načelom koristi.

Nadležnost

- Optinske skupštine;
- Kantonalne vlade i skupštine;
- Federalna vlada i parlament;
- Parlamentarna skupština i Vijeće ministara BiH.

Rokovi

- Izmjene propisa koje su u nadležnosti izvršne vlasti 90 dana;
- Izmjene propisa koje su u nadležnosti zakonodavne vlasti 180 dana.

Uloga UPFBiH

- ❖ Angažman eksternih eksperata;
- ❖ Izrada prijedloga za smanjenje predmetnih nameta;
- ❖ Organizovanje javnih rasprava;
- ❖ Organizovanje okruglih stolova
- ❖ Javno zagovaranje.

²⁶ F. Barjaktarevic: „Analiza opterećenja privrede u BiH“ UPFBiH, Sarajevo, 2011. godine

²⁷ Đ. Pavlović, g. Popov Ilić; „leksikon javnih finansija“, Zavod za unapređenje poslovanja, Beograd

Procjena koristi

Direkta korist od ove mjere bila bi ušteda poslodavcima od cca 15-20 miliona KM. Međutim indirektna korist mogla bi biti kud i kamo veća. Naime ta mjera bi imala i poticajni karakter a direktno bi uticala i na smanjenje javne potrošnje.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Bilansno zanemarljiv prihod;
- Savremene države ih napuštaju i zamjenjuju porezima;
- Rasterećenje poslodavaca.

MOGUĆNOSTI

- Poticajni karakter;
- Smanjenje javne potrošnje;
- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj.

SLABOSTI

- Komplikovana i dugotrajna procedura donošenja političkih odluka;
- Kratkoročna nelikvidnost budžeta;
- Nespremnost za strukturalne reforme.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje interesnih grupa;
- Negativan uticaj javnog mnijenja.

3. Mjere za poboljšanje likvidnosti

b.1) Uvođenje multilateralne kompenzacije:

Pravna regulativa

- Zakon o obligacionim odnosima, Službeni list RBiH br. 2/92; 13/93; 13/94, i Službene novine FBiH br. 29/03; 42/11.
- Zakon o unutrašnjem platnom prometu Službene novine FBiH br. 2/95; 35/98; 40/99.
- Zakon o finansijskom poslovanju Službene novine FBiH br. 2/95; 13/00; 29/00.

Ocjena stanja

Dugovanja usljed nelikvidnosti premašuju iznos od 80% ostvarenog GDP-a. Razmjere nelikvidnosti prijete da potpuno zaustave javno registrovano poslovanje, što direktno ugrožava: naplatu javnih prihoda, ekonomski rast zaposlenosti.

Takva situacija podstiče sivu ekonomiju jer primorava poslodavce na aranžmane skrivene od poreznih organa i javne statistike. Zatim zbog povećane potražnje za kreditima i njihovim nepovoljnim uslovima, znatno poskupljuje cijenu proizvodnje, koja postaje nekonkurentna. To za posljedicu ima u nepoštovanje pozitivnih propisa, jer poslodavci su prinuđeni da zbog opstanka idu linijom manjeg otpora. I na kraju ali ne najmanje važna posljedica je i odlazak u stečaj velikog broja privrednih subjekata a njihovi radnici umjesto onih koji pune budžet i vanbudžetske fondove postaju njihovu korisnici.

Razlozi za ukidanje

- Podsticanje sive ekonomije;
- Poskupljenje cijene poslovanja;
- Nepoštovanje pozitivnih propisa u poslovanju;
- Stečajevi privrednih subjekata;
- Gubitak radnih mjesta;
- Povećanje javne potrošnje.

Predložene mjere

- Donošenje zakona o multilateralnim kompenzacijama.

Nadležnosti

- Ministarstvo finansija FBiH;
- Vlada FBiH;
- Parlament FBiH.

Rokovi

- Predlaganje zakona 90 dana;
- Usvajanje zakona 90 dana.

Uloga UPFBiH

- ❖ Predlaganje rješenja za novi zakon;
- ❖ Učešće u radu radne grupe;
- ❖ Organizovanje javne rasprave;
- ❖ Organizovanje okruglih stolova.

Procjena korist

Direktnu kao i indirektnu korist tek treba procijeniti, mada nema nikakve sumnje da će one biti ogromne. Pored materijalne koristi, tu je i korist koja se ogleda u smanjenju javne potrošnje, boljem punjenju budžeta i vanbudžetskih fondova, održavanje nivoa zaposlenosti i smanjenoj cijeni poslovanja.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Obaveza prijavljivanja svih dugova (svih faktura koje nisu naplaćene o roku);
- Višestruke kompenzacije su fleksibilne;
- Značajno podižu likvidnost (primjer Slovenije);
- Provode se bez angažiranja sudionika.

MOGUĆNOSTI

- Omogućava lakši pristup kreditima;
- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;
- Sprečava stečajeve u značajnom broju privrednih subjekata;
- Očuvanje nivoa zapsolenosti.

SLABOSTI

- Mogućnost malverzacija;
- Ne donose svježi novac;
- Nespremnost FZO i ministarstva za strukturalne reforme.

PRIJETNJE

- Politički uticaj na organ koji će provoditi kompenzacije;
- Mogućnost da državne institucije i organizacije budu isključene iz procesa.

b.2) Hitno donošenje Zakona o izmirenju obaveza, kojim se utvrđuje rok plaćanja budžetskih korisnika u roku od 60 dana.

Pravna regulativa

- Zakon o unutrašnjem platnom prometu Službene novine FBiH br. 2/95; 35/98; 40/99.
- Zakon o finansijskom poslovanju Službene novine FBiH br. 2/95; 13/00; 29/00.
- Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjih obaveza FBiH Službene novine FBiH, br. 66/04; 49/05; 35/06; 31/08; 32/09; 65/09; 42/11.
- Zakon o izmirenju obaveza FBiH prema Federalnom zavodu za penzijsko i invalidsko osiguranje, Službene novine FBiH br. 14/13; 91/13.

Ocjena stanja

Valuta plaćanja državnih organa i institucija, na različitim nivoima, za isporučenu robu ili usluge, je duža od 180 dana. Rokovi plaćanja između privrednih subjekata su takođe predugi. Međutim ipak je glavni uzrok nelikvidnosti kašnjenje u plaćanju državnih organa.

Zbog toga je neophodno propisati zakonom obavezne rokove plaćanja, te uvesti prekršajne sankcije za pravna i odgovorna lica koja se ne budu pridržavala navedenih odredbi zakona.

Razlozi za donošenje

- Opšta nelikvidnost u društvu;
- Uvođenje finasijske discipline;
- Smanjenje troškova poslovanja;
- Smanjenje cijene kapitala na tržištu;
- Izbjegavanje pokretanja stečaja za veliki broj privrednih društava.

Predložene mjere

- Usvajanje Zakona o multilateralnim kompenzacijama

Nadležnosti

- Ministarstvo finansija FBiH;
- Vlada FBiH
- Parlament FBiH.

Rokovi

- Izrada prijedloga zakona 90 dana;
- Usvajanje zakona 90 dana

Uloga UPFBiH

- Učešće u radnoj grupi za izradu zakona;
- Organizovanje javne rasprave;
- Predlaaganje rješenja;
- Organizovanje okruglih stolova;
- Javno zagovaranje donošenja zakona.

Procjena koristi

Direktnu kao i indirektnu korist tek treba procijeniti, mada nema nikakve sumnje da će one biti ogromne. Pored materijalne koristi, tu je i korist koja se ogleda u smanjenju javne potrošnje, boljem punjenju budžeta i vanbudžetskih fondova, održavanje nivoa zaposlenosti i smanjenoj cijeni poslovanja.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Rasterećenje poslodavaca;
- Značajno podizanje likvidnosti;
- Relativno kratak i ne previše komplikovan zakon;
- Uticaj na smanjenje korupcije i kriminala.

MOGUĆNOSTI

- Stvaranje uslova za sanaciju velikog broja privrednih subjekata;
- Očuvanje nivoa zaposlenosti i dugoročno povećanje broja zaposlenih;
- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj.

SLABOSTI

- Komplikovana i dugotrajna procedura donošenja političkih odluka;
- Mogućnost malverzacija.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje interesnih grupa;
- Podložnost vlasti pravljenju političkih dilova.

a) Reforma radnog zakonodavstva

c.1) Kolektivni ugovori, naročito za javni sektor, trebaju biti predmet usklađivanja sa realnom ekonomskom situacijom i stepenom ekonomskog razvoja

Pravna regulativa

- Zakon o radu, Službene novine FBiH br. 43/99; 32/00; 29/03
- Opći kolektivni ugovor za teritorij FBiH, Službene novine FBiH br. 54/05; 62/08
- Kolektivni ugovor za područje telekomunikacija u FBiH (Sl. novine 78/06)
- Kolektivni ugovor željezničara FBiH (Sl. novine 11/07 i 68/10)
- Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika grafičko-izdavačke i medijske djelatnosti u FBiH (Sl. novine 48/08)
- Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u oblasti elektroprivredne djelatnosti u FBiH (Sl. novine 61/07)
- Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u oblasti zdravstva na teritoriji FBiH (Sl. novine FBiH 61/07)
- Kolektivni ugovor iz oblasti šumarstva (Sl. novine FBiH 49/00)
- Kolektivni ugovor nafta i petrohemija (Sl. novine FBiH 49/00)
- Kolektivni ugovor hemija i nemetal (Sl. novine FBiH 53/00)
- Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u oblasti komunalne privrede za teritoriju FBiH
- Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika za djelatnost proizvodnje i prerade metala u Federaciji BiH (Sl. novine FBiH 77/06)
- Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u oblasti prometa za teritoriju FBiH (Sl. novine FBiH 71/07)
- Kolektivni ugovor o pravima i obavezama zaposlenika i poslodavaca za djelatnost trgovine, ugostiteljstva i turizma na području FBiH (Sl. novine FBiH 53/00)
- Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u oblasti poljoprivrede, prehrambene i duhanske industrije i vodoprivrede u FBiH (Sl. novine FBiH 57/00)

- Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u oblasti građevinarstva, industrije građevinskog materijala i projektovanja u FBiH (Sl. novine 49/00)
- Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika iz oblasti rudarstva u FBiH (Sl. novine 53/07)
- Kolektivni ugovor o djelatnostima srednjeg obrazovanja za teritorij FBiH (Sl. novine 51/00)
- Kolektivni ugovor za službenike organe uprave i sudske vlasti u FBiH (Sl. novine 23/00)
- Kolektivni ugovor za djelatnost osnovnog obrazovanja u FBiH (Sl. novine 53/00)
- Kolektivni ugovor za područje djelatnosti poštanskog saobraćaja (Sl. novine 01/07)
- Kolektivni ugovor za granu finansija (Sl. novine 29/14)

Ocjena stanja

Trenutno su kolektivni ugovori jedna od najvećih prepreka stranim investicijama i ekonomskom razvoju uopšte. Zbog rigidnih rješenja koja sadrže i nemogućnosti njihove primjene, većina poslodavaca ne želi rizikovati dugotrajne i skupe sudske postupke, te se izlagati nepotrebnim i neracionalnim troškovima, pa ne želi ni investirati u proširenje postojeće ili novu proizvodnju.

UFBiH trenutno je na snazi 18 kolektivnih ugovora. Jedan Opšti i 17 kolektivnih ugovora za područje djelatnosti. Od svih nabrojanih kolektivnih ugovora, samo su OKU i 4 granska potpisana u skladu sa zakonom i primjenjuju se samo na članove UP FBiH. Ostali su potpisani od strane vlade i ne primjenjuju se na privatne poslodavce ili su ništavi zbog propusta u njihovom potpisivanju.

Razlozi za ukidanje

- Najveći broj se primjenjuje samo na državne kompanije;
- Jedan dio su ništavi KU;
- Potpisani su u potpuno drukčijim društveno-ekonomskim okolnostima;
- Nisu u skladu sa zakonom i Konvencijama MOR;
- Potpisani su na neodređeno vrijeme a nesadrže odredbe o njihovom raskidanju.

Predložene mjere

- Pokrenuti proceduru za poništavanje ništavih KU;
- Pokrenuti postupak za otkaz ostalih KU;
- Pokrenuti postupak za pregovore sa sindikatom za zaključivanje novih KU;
- Pokrenuti inicijativu za izmjenu zakonskih odredbi koje regulišu ovu problematiku.

Nadležnosti

- UP FBiH;
- Vlada FBiH i nadležna ministarstva;

- SSS BiH.

Rokovi

- Postupak poništenja 75 dana
- Postupak otkaza 75 dana
- Postupak za zaključivanje novih KU 15 dana nakon prethodne dvije faze;
- Postupak za izmjenu zakona 90 dana

Uloga UPFBiH

- ❖ Pokretanje postupka proglašenja ništavim KU;
- ❖ Pokretanje postupka otkaza KU;
- ❖ Predlaganje izmjena radnog zakonodavstva;
- ❖ Izrada stručnog elaborata kao podloge za gore navedene aktivnosti;
- ❖ Pokretanje inicijative za zaključivanje novih KU.

Procjena koristi

U ovom trenutku u FBiH postoji na hiljade pravosnažnih presuda zbog nepoštovanja kolektivnih ugovora, po osnovu kojih se treba isplatiti više od 500 miliona KM, sa kamatama i troškovima postupka. Procjena je da je visina odštetnog zahtjeva po tužbama koje su u postupku, preko 600 miliona KM. Znači u ovom trenutku godišnji budžet FBiH bi jedva podmirio isplatu po ovim tužbama. Napominjemo da se više od 90% ovog iznosa odnosi na budžetske korisnike.

Ukoliko se ovaj problem hitno ne rješi doći će do kolapsa federalnog i kantonalnih budžeta. Te dubioze se nemogu nadomjestiti nikakvim kreditnim aranžmanima. Prema procjenama svaki dan se pokreće nekoliko desetaka novih tužbi po ovom osnovu.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Sistemsko rješavanje problema;
- Stabilizacija budžeta i smanjenje javne potrošnje;
- Rasterećenje poslodavaca.

MOGUĆNOSTI

- Regulisanje odnosa između radnika i poslodavaca na fleksibilan način;
- Garantovanje prava radnika i njihova stvarana implementacija;
- Smanjenje rada na crno;
- Konsolidacija vanbudžetskih fondova.

SLABOSTI

- Komplikovana i dugotrajna procedura kolektivnog pregovaranja;
- Nespremnost sindikata naročito budžetskih korisnika na promjenu zatečenog stanja.

PRIJETNJE

- Podložnost vlasti pritisku sindikata;
- Mogućnost manipulacije od strane poslodavaca koji nisu članovi UP FBiH.

c.2) Suzbijanje sive ekonomije

Pravna regulativa

- Zakon o inspekcijama, Službene novine FBiH br. 69/05
- Zakon o doprinosima Sl.novine FBiH br. 35/98; 16/01; 37/01; 1/02; 17/06; 14/08.
- Zakon o zdravstvenom osiguranju, Službene novine Federacije BiH br. 30/97, 7/02, 70/08 i 48/11.
- Zakon o penzionom i invalidskom osiguranju FBiH, Službene novine FBiH br. 29/98; 49/00; 32/01; 29/03, 73/05; 59/06;

Ocjena stanja

Naše društvo i ekonomiju karakteriše relativno širok neformalni sektor, što predstavlja prepreku za značajniju modernizaciju privrede i društva. Udio sive ekonomije se obično procjenjuje od 30 do 50 posto službenog BDP-a, a neadekvatne ekonomske i socijalne politike, nedostatak odgovarajućih zakonskih i institucionalnih okvira, slabo provođenje propisa, smanjeno povjerenje u institucije i pretjerane administrativne procedure, u kombinaciji s ekonomskom krizom predstavljaju glavne pokretače za kretanje jednog dijela ekonomskih aktivnosti ka neformalnosti, bilo zaobilaženjem zakonskih obaveza kada djeluju u formalnoj ekonomiji, bilo potpunim prelaskom u neformalnu ekonomiju, pri čemu se ne prijavljuje ekonomska aktivnost / subjekt.

Zbog slabog otvaranja novih radnih mjesta, visoke nezaposlenosti i niskog onivoa osiguranja od nezaposlenosti i socijalne pomoći, radnici i mali poduzetnici nemaju drugog izbora nego da traže zaposlenje u neformalnoj ekonomiji.

Razlozi za provođenje ove mjere

- Slabo punjenje budžeta i vanbudžetskih fondova;
- Nelojalana konkurencija i nejednaki uslovi poslovanja;
- Slaba produktivnost i konkurentnost poslodavaca;
- Visoka cijena kapitala;
- Nemogućnost države da uvede efikasan sistem socijalne zaštite;
- Radnici zaposleni u neformalnoj ekonomiji osuđeni su na slabo plaćene poslove, nesiguran status, neadekvatne mjere zaštite na radu, bez mogućnosti da zaštite svoja prava.

Predložene mjere

- Izraditi program za suzbijanje sive ekonomije;

- Izraditi programe za naplatu neuplaćenih poreza i doprinosa;
- Smanjenje neformalnog sektora unapređenjem zakonske regulative;
- Smanjenje neformalnog sektora jačanjem kontrolnih funkcija.

Nadležnosti

- Vlada FBiH;
- Vlade Kantona;
- Parlament FBiH;
- Skupštine kantona;
- Direkcija za inspekcijske poslove FBiH;
- Kantonalne inspekcijske službe.

Rokovi

- Izrada programa za suzbijanje sive ekonomije 90 dana;
- Izrada programa naplate neuplaćenih poreza i doprinosa 90 dana;
- Izrada prijedloga zakona 180 dana.

Uloga UPFBiH

- ❖ Učešće u radnim grupama;
- ❖ Izrada i predlaganje rješenja;
- ❖ Organizovanje javne rasprave;
- ❖ Organizovanje okruglih stolova i stručnih rasprava;
- ❖ Javno zagovaranje.

Procjena koristi

Ukoliko su tačne procjene da je procenat učešća neformane ekonomije 30-50 % GDP-a, te ako se predloženim mjerama to učešće samnji za 10 indeksnih poena, punjenje budžeta i vanbudžetskih fondova, na godišnjem nivou, biće 200-350 miliona KM.

Indirektne koristi od implementacije predloženih rješenja, kroz povećanu potrošnju, veću zaposlenost, podizanje produktivnosti i konkurentne sposobnosti, biće još najmanje toliko.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Sprečavanje nelojalane konkurencije;
- Utican na bolje punjenje budžeta i vanbudžetskih fondova;
- Omogućavanje sigurnog statusa radnika i zaštite njihovih prava;
- Stvaranje uslova za smanjivanje cijene rada.

MOGUĆNOSTI

- Izjednačavanje uslova poslovanja i podizanje produktivnosti;

- Očuvanje nivoa zaposlenosti i dugoročno povećanje broja zaposlenih;
- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;
- Uticanje na snižavanje cijene kapitala;
- Uvođenje efikasnog sistema socijalne zaštite.

SLABOSTI

- Podjeljena nadležnost za postupanje u ovoj pravnoj stvari;
- Nizak stepen edukovanosti nadležnih;
- Nespremnost velikog dijela institucija sistema da se sistemski pozabavi ovim problemom.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje interesnih grupa;
- Selektivan pristup rješavanju problema;
- Supstitucija socijalnih i ekonomskih prava pojedinaca kroz rad u neformalnoj ekonomiji

a) Izmjena procesnog zakonodavstva

Pravna regulativa

- Zakon o izvršnom postupku Federacije BiH, Službene novine br. 32/03; 52/03; 33/06; 39/06; 39/09; 35/12.
- Zakon o parničnom postupku Federacije BiH, Službene novine br. 53/03; 73/05 i 19/06.
- Zakon o budžetima FBiH, Službene novine FBiH, br. 102/13

Ocjena stanja

Ukupan broj predmeta u 2013. u radu, prvostepenih i drugostepenih je 36.786²⁸. Ukupan broj sudija koji na prvostepenom i drugostepenom postupku je 192²⁹. Dok je prosječan broj pripremnih ročišta po predmetu bio 4³⁰, prosječno trajanje sporova, od početka do izvršenja je nevjerovatnih 2724 dana³¹, što mnogostruko prevazilazi minimalne EU standarde od 374 dana po postupku.³²

Izvedeno iz ovih brojki, možemo zaključiti da je broj predmeta koje vodi jedan sudija u prosjeku 200 predmeta, a po pravilniku o radu sudija koji je izdalo VSTV, norma za broj privrednih sporova koje može voditi jedan sudija je **(XX – ovu informaciju ćemo dobiti u toku dana)**. Ukupna vrijednost sporova u 2013. Iznosila je 3.385.003.768 KM³³. Dodamo li na ovaj iznos kamate, sudske i advokatske troškove, dobićemo cifru od približno 6 milijardi KM, što je skoro tri puta veći iznos od budžeta Federacije BiH za 2013. Dakle, zaključak je da

²⁸ Ibidem

²⁹ Ibidem

³⁰ Ibidem

³¹ Ibidem

³² Eurostat (na dan 22.05.2014)

³³ Podatke dostavilo Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH (na dan 22.05.2014)

preopterećeni sudovi i sudije vode sporove čija je vrijednost tri puta veća od budžeta entiteta, dok isti iznos čeka na rješavanje i praktično je neupotrebljiv u prosjeku 7 ipo godina. Nadalje, prema sadašnjem zakonu o porezu na dohodak obavezno je otkazivanje svih spornih potraživanja starijih od 12 mjeseci. Na osnovu toga, ukoliko se sporna potraživanja otpišu, a kompanija ne riješi da utuži stranku kod koje ima potraživanje, mora se platiti 10% od iznosa potraživanja na razna davanja. Ukoliko kompanija riješi da utuži stranku, odmah će platiti 3% od iznosa potraživanja za sudsku taksu, našta se dodaju i troškovi na advokata, itd.. U svakom slučaju ovaj proces predstavlja još jedan namet i dodatno opterećenje na privredne subjekte u FBiH.

Razlozi za postupanje

Zakonodavni okviri Bosne i Hercegovine, njenih entiteta i kantona, u bliskoj budućnosti će morati biti usaglašeni sa okvirima zakona Evropske Unije, takođe postoje i implicitni razlozi za pokretanje pitanja Arbitraže, te osnivanja procesa u kojima bi se, između ostaloga:

- Skratilo dugo trajanje sudskih postupaka
- Snizili visoki troškovi sudskog postupka
- Postigla pravna stabilnost

Predložene mjere

- Reforma pravosuđa, koja će omogućiti da se sudski postupci okončavaju za 1 godinu;
- Reforma pravosuđa (sporovi male vrijednosti sudovi, komunalne usluge, sudovi presuđuju bez javne rasprave a žalba ne odlaže izvršenje, parnica najviše 6 mjeseci, izvršni postupak dodatna 3 mjeseca, predstečajne nagodbe i sl.);
- Izmjena zakona o izvršnom postupku u smislu ograničenja provođenja izvršenja na sredstvima budžeta.

Nadležnosti

- Ministarstvo pravde FBiH;
- Vlada FBiH;
- Parlament FBiH;
- Visoko sudsko i tužilačko vijeće.

Rokovi

Prijedlog izmjene zakona	90 dana;
Prijedlog reforme pravosuđa	180 dana.

Uloga UPFBiH

- Izrada ekspertskih prijedloga;
- Učešće u radnim grupama;
- Izrada projekta formiranja privredne arbitraže;
- Organizovanje javne rasprave;
- Organizovanje okruglih stolova i stručnih konferencija.

Procjena koristi

Direktana i indirektana korist od implementacije ove mjere biće neprocjenljiva. Pored finansijskih efekata, obezbjediće se znatno poboljšanje likvidnosti, očuvanje radnih mjesta, dugoročno bolje punjene budžeta i smanjenje javne potrošnje.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Poboljšavanje likvidnosti privrednih subjekata;
- Poboljšanje efikasnosti pravosudnih institucija;
- Jačanje pravne sigurnosti;
- Očuvanje radnih mjesta.

MOGUĆNOSTI

- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj;
- Uticaj na smanjenje cijene kapitala;
- Poboljšavanje finansijske discipline.

SLABOSTI

- Kratkoročna nelikvidnost budžeta institucija na različitim nivoima;
- Kratkoročna nelikvidnost vanbudžetskih fondova;
- Neophodnost postizanja kompromisa između sudske, zakonodavne i izvršne vlasti.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje interesnih grupa;
- Mogućnost manipulacije procesom reformi od strane političkih centara;
- Nezainteresovanost međunarodne zajednice za otvaranje ovog pitanja jer smatra da je reforma pravosuđa završena, te da se ne smije narušiti budžetska stabilnost.

b) Socijalna politika

Pravna regulativa

- Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom, Službene novine FBiH br. 36/99, 54/04; 39/06; 14/09.
- Zakon o penzionom i invalidskom osiguranju FBiH, Službene novine FBiH br. 29/98; 49/00; 32/01; 29/03, 73/05; 59/06;
- Zakon o radu, (Službene novine FBiH br. 43/99; 32/00; 29/03);

Ocjena stanja

BiH a naročito FBiH je primjer zemlje odnosno entiteta koji najveći procenat BND-a izdvaja za ovu namjenu a da je istovremeno, nivo socijalne zaštite nizak i neadekvatan. Istovremno veliki broj osoba u stanju socijalne potrebe nije obuhvaćen sistemom socijalne zaštite a veliki broj ljudi je uveden u uživanje tih prava bez osnova, kao posljedica kupovine glasova pred izbore, te kriminala i korupcije.

Razlozi za postupanje

- Napraviti sistem socijalne zaštite koji će biti adekvatan potrebama privredne reforme;
- Izvođenje iz prava onih koji su uvedeni bez zakonskog osnova;
- Obezbjediavanje adekvatnog nivoa socijalne zaštite;
- Izdvajanje za socijalnu zaštitu u skladu sa realnim mogućnostima.

Predložene mjere

- Izraditi Program projekata usmjerenih na rješavanje problema socijalne nejednakosti osoba u stanju socijalne potrebe.
- Zaključiti socijalni sporazum za period 2014. -2017. godine sa konkretnim mjerama, rokovima i nosiocima zaduženja i odgovornosti;
- Povezivanje staža i rješavanje duga fondu PIO/MIO;
- Na svim nivoima vlasti pojačati mjere kontrole cijena životnih namirnica i energenata, izmjenom zakona i jačanjem kontrolnih funkcija;

Nadležnosti

- Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i zapošljavanje FBiH;
- Vlada FBiH;
- Parlament BiH.

Rokovi

○ Izrada programa	60 dana;
○ Izrada socijalnog sporazuma	60 dana;
○ Prijedlog zakona o povezivanju staža	90 dana;
○ Kontrola cijena osnovnih životnih namirnica	odmah.

Uloga UPFBiH

- ❖ Učešće u izradi programa;
- ❖ Učešće u izradi socijalnog sporazuma;
- ❖ Uključivanje na ekspertskom nivou;
- ❖ Predlaganje zakona i drugih propisa.

Procjena koristi

Korist od impementacije predloženih mjera bila bi višestruka. Ona bi se mogla iskazati kao materijalna ušteda u budžetu, čiji iznos treba procijeniti. Zatim imala bi veliki psihološki efekat u smislu smirivanja socijalnih tenzija. A ne treba zanemariti ni veoma veliki uticaj na smanjivanje korupcije.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Sistemsko rješavanje problema;
- Stvaranje stabilne osnove za reorganizaciju sistema socijalne zaštite;
- Izmještanje sistema socijalne zaštite iz troškova psolodavaca;
- Stimulisanje rada u odnosu na socijalna davanja.

MOGUĆNOSTI

- Stvaranje uslova za sanaciju velikog broja privrednih subjekata;
- Očuvanje nivoa zapsolenosti i dugoročno povećanje broja zapsolenih;
- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj.

SLABOSTI

- Komplikovana i dugotrajna procedura donošenja političkih odluka;
- Nespremnost ključnih društvenih subjekata za strukturalne reforme;
- Nizak nivo privrednog razvoja.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje interesnih grupacija;
- Podložnost vlasti pravljenju političkih dilova;
- Siromaštvo BH društva i veliki broj lica u stanju socijalne potrebe.

5. SISTEMSKE MJERE

1. Strukturalne reforme

a) Izrada i usvajanje strategija i politika za pojedine oblasti

Pravna regulativa

- ✓ Ova aktivnost nije posebno regulisana pojedinim propisima.

Ocjena stanja

Za pojedine oblasti uopšte ne postoje strategije. U onim oblastima i granama za koje su usvojene strategije i politike, postoje dvije vrste problema. Dio tih dokumenata je davno usvojen, u sasvim drugačijim okolnostima i drugačijem društvenom i ekonomskom okruženju, tako da ne mogu biti adekvatne današnjim potrebama. Očigledno je da one moraju da pretrpe značajnu reviziju.

Drugo, one strategije i politike koje su relativno dobre i odgovaraju trenutnim okolnostima, se ne provode. Odnosno ne realizuje se njihov operativni dio, tako da ostaju mrtvo slovo na papiru. Zato bi bilo dobro osvježiti ih i ponovo aktuelizovati i onda ih realizovati u praksi.

Razlozi za izradu i usvajanje

- Potreba usvajanja generalne strategije ili politike prije donošenja pojedinačnih zakona, koji će obezbjediti instrumente za njihovu implementaciju;
- Usaglašavanje sa izmjenjenim društveno-ekonomskim okolnostima;
- Obezbeđivanje osnove za usvajanje strategija na državnom nivou i njihova harmonizacija.

Predložene mjere

- Formiranje ekspertskih timova uz učešće ekonomsko-socijalnih partnera;
- Usvajanje strategija i industrijskih politika koje ne postoje;
- Usklađivanje postojećih strategija sa neophodnim reformskim procesima;
- Harmonizacija propisa i stvaranje jedinstvenog ekonomskog prostora na BiH nivou;

Nadležnosti

- Vlada FBiH;
- Parlament FBiH;

Rokovi

- Formiranje ekspertskih timova 3 mjeseca po izboru nove Vlade FBiH

- Prijedlog novih strategija 1 godina po formiranju timova
- Usvajanje strategija 6 mjeseci po izradi prijedloga

Uloga UPFBiH

- ❖ Ukazivanje na prioritete;
- ❖ Davanje eksperata za ekspertske timove;
- ❖ Davanje prijedloga i sugestija;
- ❖ Organizovanje javne rasprave;
- ❖ Organizovanje okruglih stolova i stručnih rasprava.

Procjena koristi

- Direktna korist iz ove aktivnosti se ne može kvantificirati, ali ona nije primarnog značaja.
- Indirektna korist se ne može procijeniti, ali se radi o sistemskom reformskom koraku koji će imati odlučujući uticaj na poboljšanje poslovnog ambijenta i ekonomski razvoj. Iz toga proizlazi da će korist od ove aktivnosti biti ogromna.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Postojanje dovoljnog broja eksperata koji mogu učestvovati u ovoj aktivnosti;
- Stvaranje stabilne osnove za reformu u oblasti privrede, poljoprivrede i usluga;
- Postojanje širokog konsenzusa o potrebi preduzimanja ove aktivnosti.

MOGUĆNOSTI

- Stvaranje uslova za dugoročan i stabilan ekonomski razvoj;
- Očuvanje nivoa zaposlenosti i dugoročno povećanje broja zaposlenih;
- Stvaranje uslova za izradu strategija i politika na državnom nivou;
- Unapređivanje poslovnog ambijenta.

SLABOSTI

- Komplikovana i dugotrajna procedura donošenja političkih odluka;
- Nemogućnost formiranja stabilne i koherentne parlamentarne većine;
- Nepostojanje jedinstvenih strategija i politika na nivou BiH.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje različitih interesnih grupa;
- Podložnost vlasti pravljenju političkih dilova;
- Nadležnosti za implementaciju podjeljene na više nivoa vlasti.

b) Reforma javne uprave

Pravna regulativa

- ✓ Ustav FBiH;

- ✓ Ustavi kantona;
- ✓ **Zakon o**
- **Ocjena stanja**

BiH, a naročito FBiH imaju izuzetno složeno ustavno uređenje u kojem postoje 5 nivoa vlasti (u FBiH: opština, grad, kanton, entitet i država). To za posljedicu ima vrlo skup i neefikasan sistem državne uprave.

Istovremeno postojeći Zakon o državnim službenicima, Zakon o platama u organima uprave te kolektivni ugovori za javni sektor, omogućavaju nerealno visok broj zaposlenih sa nerealno visokim platama, te veliki broj nezainteresovanih i neefikasnih državnih službenika i drugih zaposlenih u državnoj upravi.

Evropski standard za određivanje broja zaposlenih u opštinskoj administraciji je 1 zaposleni na 100 stanovnika. U opštinama u FBiH taj broj je 2-4 puta veći.

Trenutno na sudovima u FBiH postoji na hiljade pravosnažnih presuda, po kojima opštinske, kantonalne i federalna vlast, moraju isplatiti, zaposlenim u javnom sektoru, više od 500 miliona KM. Taj iznos je, po osnovu potraživanja za kamate i sudske troškove realno veći za 25-30%. To je iznos veći od realnog budžeta ijednog kantona u FBiH.

Razlozi za reformu

- Stvaranje efikasne, jeftinije i fleksibilnije državne uprave, koja će biti servis ekonomskog razvoja;
- Usaglašavanje sa standardima EU;
- Izjednačavanje statusa i prava zaposlenih u javnom i realnom sektoru;
- Smanjenje javne potrošnje.

Predložene mjere

- Formiranje ekspertskih timova uz učešće ekonomsko-socijalnih partnera;
- Odrediti optimalan broj kantona i opština;
- Odrediti različit nivo nadležnosti u odnosu na veličinu i ekonomsku snagu kantona i opštine;
- Nakon toga pristupiti izmjeni Ustava FBiH, koji će to omogućiti;
- Izmjena zakona;
- Izmjena kolektivnih ugovora u javnom sektoru;
- Paralelno sa procesom racionalizacije broja zaposlenih, stvarati uslove za zapošljavanje kadrova koji će ostati bez posla, te socijalne programe.

Nadležnosti

- Vlada FBiH;
- Vlade kantona;
- Parlament FBiH;
- Parlamenti kantona.

Rokovi

○ Formiranje ekspertskih timova	3 mjeseca po izboru nove vlade;
○ Izrada nacрта izmjena zakona	6 mjeseci po izboru nove Vlade;
○ Usvajanje zakona	6 mjeseci po dosatvljanju;
○ Prijedlog izmjene Ustava	18 mjeseci po izboru nove Vlade;
○ Usvajanje novog Ustava	6 mjeseci nakon toga;
○ Izmjena kolektivnih ugovora	6 mjeseci po izboru nove Vlade.

Uloga UPFBiH

- ❖ Ponuditi eksperte za ovu aktivnost;
- ❖ Predložiti argumentovana rješenja;
- ❖ Javno zagovarati potrebu navedene reforme;
- ❖ Organizovanje javne rasprave;
- ❖ Organizovanje okruglih stolova i stručnih rasprava.

Procjena koristi

- Očekivanadirektna korist je smanjenje javne potrošnje za 6% u naredne 4 godine, što iznosi cca 150 miliona KM.
- Indirektna korist koja se ogleda u stvaranju uslova za nova ulaganja i nova radna mjesta, te bolje punjenje budžeta i vanbudžetskih fondova, procjenjuje se na još cca 150 miliona KM.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Sistemsko rješavanje problema za koji postoji podrška međunarodne zajednice;
- Postojanje većeg broja analiza koje pomažu spoznaji problema u ovoj oblasti;
- Konsenzus eksperata po pitanju neophodnosti hitnih reformi u ovoj oblasti.

MOGUĆNOSTI

- Očuvanje nivoa zapsolenosti i dugoročno povećanje broja zapsolenih;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj;
- Smanjenje javne potrošnje.

SLABOSTI

- Komplikovana i dugotrajna procedura donošenja političkih odluka;
- Nespremnost vlasti da pristupe suštinskoj reformi u ovoj oblasti zbog bojazni od gubitka izbora;
- Stečena prava velikog broja zapsolenih u državnoj upravi.

PRIJETNJE

- Da se ova reforma ne zaustavi samo na nivou FBiH;
- Podložnost vlasti pravljenju političkih dilova;

- Otpor unutar same strukture koja se treba transformisari

c) Reforma penzionog sistema

Pravna regulativa

- ✓ Zakon o penzionom i invalidskom osiguranju FBiH, (Službene novine FBiH br. 29/98; 49/00; 32/01; 29/03, 73/05; 59/06);
- ✓ Zakonu o prijevremenom povoljnijem penzionisanju branilaca domovinskog rata ("Službene novine FBiH", broj: 41/2013);
- ✓ Zakon o službi u oružanim snagama BiH (Službene novine broj: 88/05; 53/07; 59/09 i 74/10);
- ✓ Zakon o radu, (Službene novine FBiH br. 43/99; 32/00; 29/03);
- ✓ Zakon o doprinosima (Sl.novine FBiH br. 35/98; 16/01; 37/01; 1/02; 17/06; 14/08);
- ✓ Odgovarajući pravilnici i drugi podzakonski, provedbeni akti.

Ocjena stanja

U Bosni i Hercegovini penzijski sistem je utemeljen na principu međugeneracijske solidarnosti. Temeljni princip sistema međugeneracijske solidarnosti je da generacija koja radi, plaćanjem doprinosa za PIO, izdržava generaciju kojoj je istekao radni vijek, bilo zbog starosti bilo zbog invalidnosti.

Sistem penzijskog i invalidskog osiguranja u Bosni i Hercegovini, provode dva nosioca u dva entiteta: u Federaciji BiH Federalni zavod MIO/PIO, a u Republici Srpskoj Fond PIO RS. Takvo rješenje, nije zasnovano na principima racionalnosti i funkcionalnosti, nego je ono posljedica postignutog političkog kompromisa i Dejtonskog ustava, kao njegovog rezultata.

Fond PIO/MIO FBiH, opterećen je određenim dubiozama, zbog velikog broja penzionera, te ovođenjem u pravo velikog broja osoba po osnovu, posebnih uredbi, koji su penzionisani pod povoljnijim uslovima, bez adekvatne materijalne osnove za to. Usvajanjem novog zakona, taj problem je donekle riješen ali i dalje ostaje problem velikog broja osoba koje su penzionisane pod povoljnijim uslovima. To za posljedicu ima niske penzije i veliko opterećenje poslodavaca.

Razlozi za reformu

Primjena sistema međugeneracijske solidarnosti, u okolnostima kada je ukupni životni vijek, a time i vijek korištenja prava, bio znatno niži, tako da su finansijske potrebe za sredstvima za alimentiranje rashoda penzija u ukupnom BDP-u bile znatno niže nego danas, te je i finansijsko opterećenje tekućeg rada doprinosom za PIO bilo relativno prihvatljivo.

S vremenom, dolazi do neizdržive finansijske opterećenosti fondova koji su formirani radi provođenja prava na penzijsko i zdravstveno osiguranje, jer im za tu obavezu nisu osigurani odgovarajući prihodi.

Situaciju bitno pogoršavaju i činjenice: da je prosječan radni staž penzionera manji od 25 godina, veliki udio neformalne ekonomije i porezne nediscipline, te relativno nizak stepen privrednih aktivnosti, koji prati mali broj zaposlenih.

Predložene mjere

- Formiranje ekspertskih timova uz učešće ekonomsko-socijalnih partnera;
- Uraditi prijedlog reforme penzionog sistema;
- Postepeno povećanje staža za odlazak u penziju;
- Penalizacija odlaska u penziju prije navršenih 40 godina radnog staža;
- Uvođenje sistema dobrovoljnog osiguranja;
- Resatriktivniji pristup odlasku u invalidsku penziju;
- Stabilnost FPIO/MIO, kroz povećanje finasijske discipline i kontrolu uplate doprinosa;
- Penzionisanje po posebnim osnovama svesti na najmanju moguću mjeru i to tek po obezbjeđivanju budžetskih sredstava za tu namjenu.

Nadležnosti

- Vlada FBiH
- Parlament BiH

Rokovi

○ Formiranje timova	30 dana po formiranju nove vlasti;
○ Usvajanje Reforme Penzionog sistema	12 mjeseci po formiranju nove vlade;
○ Izmjena zakona	6 mjeseci nakon usvajanja reforme;
○ Izmjena podzakonskih akata	6 mjeseci po usvajanju zakona.

Uloga UPFBiH

- ❖ Učešće u ekspertskim timovima za izradu prijedloga strategije;
- ❖ Organizovanje javne rasprave;
- ❖ Organizovanje okruglih stolova i stručnih skupova.

Procjena koristi

- Direktna korist će biti u evidentnoj finasijskoj konsolidaciji FMIO/PIO, povećanju penzija i smanjenju cijene rada. Kolika će ona biti, teško je procijeniti u ovom trenutku.
- Indirektna korist će se manifestovati kroz povećanje finasijske discipline i povećan broj prijavljenih radnika, a samim tim i bolje punjenje Fonda PIO/MIO.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Sistemsko rješavanje problema koji opterećuje FPIO/MiO, privredu, Poresku upravu, Vladu i sindikat;

- Stvaranje stabilne osnove za reorganizaciju FPIO/MIO;
- Smanjenje budžetske potrošnje.

MOGUĆNOSTI

- Očuvanje nivoa zaposlenosti i dugoročno povećanje broja zaposlenih;
- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;
- Stvaranje uslova za rasterećenje poslodavaca;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj.

SLABOSTI

- Komplikovana i dugotrajna procedura donošenja političkih odluka;
- Finasijska neodrživost FPIO/MIO;
- Nespremnost FPIO/MIO i Vlade za strukturalne reforme.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje FPIO/MIO i ministarstva;
- Osobe uvedene u prava i one osobe koje to žele biti;
- Fiskalna nedisciplina;
- Nizak stepen ekonomskog razvoja i niska zaposlenost.

c) Reforma socijalne politike

Pravna regulativa

- ✓ Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom, (Službene novine FBiH br. 36/99, 54/04; 39/06; 14/09);
- ✓ Zakon o penzionom i invalidskom osiguranju FBiH, (Službene novine FBiH br. 29/98; 49/00; 32/01; 29/03, 73/05; 59/06);
- ✓ Zakon o radu, (Službene novine FBiH br. 43/99; 32/00; 29/03.

Ocjena stanja

Sistem socijalne zaštite zasniva se na socijalnim pravima a ne na stvarnim potrebama korisnika. Najsiromašnija petina primala je samo 17,3% novca od ukupnih sredstava za socijalnu zaštitu. Takav sistem socijalne zaštite ni na koji način ne može iskorijeniti siromaštvo. Čak šta više i kada ga uopšte nebi bilo, udio siromašnih bi se povećao samo za 1,7%.³⁴

Istovremeno izdvajanja za ovu namjenu su među najvišim u poređenju sa evropskim zemljama. To za posljedicu ima da su izdvajanja za ovu namjenu visoka i neadekvatna stepenu ekonomskog razvoja FBiH, a da istovremeno, pojedinci koji se nalaze u stanju socijalne potrebe ne dobivaju ništa ili malo.

Razlozi za reformu

³⁴ IBHI: „Od zaštite prema socijalnom ukuljučivanju“, www. Ibhi.ba

- Sistem diskriminatoran (statusno, visina naknade, teritorijalno itd);
- Sistem ima pasivan karakter i neuključuje te kategorije u posao;
- Previsoka izdvajnja za vau namjenu;
- Izuzetno skup a nedjelotvoran sistem

Predložene mjere

- Formiranje ekspertskih timova uz učešće ekonomsko-socijalnih partnera;
- Izrada socijalnih politika, kao dijela javnih društvene politike;
- Izrada projekta i EU finansiranje za socijalno uključivanje;
- Zakonski i fiskalnom politikom, podržati socijalno preduzetništvo (socijana preduzeća i zadruge);
- Osmisliti i primjeniti poticaje za poslodavce u slučaju socijalnog zašpošljavanja;
- Sistem naknada umjesto za staus vezati za potrebu:

Nadležnosti

- Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike FBiH;
- Vlada FBiH;
- Parlament FBiH.

Rokovi

- Formiranje ekspertskih timova 30 dana po formiranju vlasti;
- Izrada strategije 12 mjeseci;
- Izmjena zakona 12 mjeseci.

Uloga UPFBiH

- ❖ Učešće u radnoj grupi;
- ❖ Angažovanje eksternih eksperata;
- ❖ Organizovanje javne rasprave;
- ❖ Organizovanje okruglih stolova i javnih rasprava;
- ❖ Delegiranje problema na sjednicu ESV-a.

Procjena koristi

- Direktna korist ogledaće se u stvaranju uslova za rasterećenje poslodavaca i smanjenje javne potrošnje i tek je treba procijeniti.
- Indirektna korist manifestovaće se kroz novo zapošljavanje osoba sa invaliditetomi njihovoj inkluziji u društvo. Na taj način od korisnika budžeta i vanbudžetskih fondova, oni postaju oni koji ih pune.

- **SWOT analiza**

PREDNOSTI

- Povećava budžetske prihode a smanjuje budžetske rashode;
- Socijalno uključivanje većeg broja osoba;
- Smanjenje cijene rada;
- Socijalna prava će se ostvarivati bez diskriminacije.

MOGUĆNOSTI

- Smanjenje siromaštva;
- Povećanje potrošnje;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj;
- Prevencija unutar društvenih sukoba.

SLABOSTI

- Veliki broj lica koja su uvedena u statusan prava;
- Veliki broj osoba koje se nalaze u stanju socijalne potrebe;
- Nizak stepen privrednog razvoja.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje onih koji bi trebali ostati bez nezasluženi prinađležnosti;
- Podložnost vlasti pravljenju političkih dilova;
- Reakcije javnog mnijenja;
- Mogućnost manipulacije.

d) Reforma fiskalne politike koja će svesti opterećenja na prosjek zemalja EU

Pravna regulativa

- **Navesti zakone o porezima u FBiH**
- Zakon o fiskalnim sistemima, Službene novine FBiH, br. 81/09

Ocjena stanja

Poreski sistem u BiH (indirektni porezi) te poreski sistem u FBiH (direktni porezi) nisu podsticajni za postojeće privredne subjekte, a samim tim nisu ni motivišući za nove investicije. Oni ne omogućavaju fiskalnu transparentnost niti razvoj poreske discipline. Takvi sistemi zahtjevaju nužnu reformu i modernizaciju, koja mora biti praćena smanjenjem: javne potrošnje, budžetskog deficita, negativnog platnog bilansa i javnog duga.

Direktni porezi, u prvom redu: porez na dobit i porez na dohodak te porezi građana, nisu dovoljno izdašni, ali ni pravedni, a može se reći i da ne predviđaju stimulatívne poreske olakšice. Situacija sa naknadama, kojih postoji na stotine (od opštine do države) je još gora. Radi se o potpuno nefleksibilnim davanjima koja su takođe diskriminaciona.

U sistemu PDV-a postoji jedna stopa od 17%, te vrlo simbolična i striktna izuzeća za pojedine robe na koje se PDV ne obračunava. Ta stopa je najmanj u Evropi i sigurno da postoji prostora da se ona simbolično poveća, ili da se uvede više stopa, ali tako da se bitnije ne ugrozi potrošnja. Reforma indirektnih poreza mora se provesti sinhronizovano sa reformom direktnih poreza. U protivnom mogu se očekivati vrlo upitni rezultati.

Razlozi za reformu

- Uvesti harmonizaciju poreza;
- Smanjenje poreskog opterećenja;
- Uvesti jednostavan sistem oporezivanja;
- Obezbjediti efikasnost oporezivanja;
- Uvesti pravednost u oporezivanju;
- Obezbjediti supstituciju pojedinih davanja indirektnim porezima.

Predložene mjere

- Formiranje ekspertskih timova uz učešće ekonomsko-socijalnih partnera;
- Izmjene i dopune Zakona o porezu na dodanu vrijednost;
- Izmjene i dopune zakona o direktnim porezima;
- Reforme koje moraju ići u pravcu stimulativnog sistema oporezivanja: rasterećenja privrede; radikalnog smanjenja javne administracije, harmonizacije oporezivanja (unutar BiH i sa zemljama okruženja), i koje moraju biti praćene mjerama socijalne politike.

Nadležnosti

- Vijeće Ministara BiH;
- Parlamentarna skupština BiH;
- Vlada FBiH;
- Parlament FBiH;
- Kantonalne skupštine.

Rokovi

- Formiranje ekspertskeg tima 30 dana;
- Izrada cjelovite poreske reforme 12 mjeseci;
- Usvajanje novih zakonskih rješenja narednih 6 mjeseci;
- Donošenje provedbenih akata naredna 3 mjeseca.

Uloga UPFBiH

- ❖ Predlaganje rješenja;
- ❖ Učešće u radu ekspertskih timova;
- ❖ Po potrebi izrada stručnih analiza i istraživanja;
- ❖ Organizovanje javnih rasprava;
- ❖ Organizovanje okruglih stolova i stručnih skupova;
- ❖ Javno zagovaranje.

Procjena koristi

Ovo je sistemska mjera čija implementacija za posljedicu treba imati strukturalnu promjenu društvenih i ekonomskih odnosa. Korist od toga imaće svi subjekti društva. Procjenu direktne i indirektno koristi tek treba utvrditi.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Veći budžetski prilivi;
- Poboljšanje spoljnotrgovinskog bilansa;
- Pravednija raspodjela poreskih opterećenja;
- Rasterećenje poslodavaca.

MOGUĆNOSTI

- Očuvanje nivoa zaposlenosti i dugoročno povećanje broja zaposlenih;
- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj;
- Jačanje finasijske discipline.

SLABOSTI

- Nerješeno pitanje fiskalnih odnosa između različitih nivoa vlasti;
- Zavisnost od promjena u drugim privrednim sistemima;
- Nizak nivo privrednih djelatnosti i niska zaposlenost.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje subjekata koji su neopravdano dobijali subvencije;
- Izuzetna kompleksnost problema i neophodna dubina reformskog zahvata;
- Pravljenje neprincipijelnih političkih kompromisa.

e) Reforma obrazovanja

Pravna regulativa Nije dobro postoje zakoni i o drugim vrstama obrazovanja

- Ustav FBiH u članu II. 4. Alineja b) reguliše nadležnost kantona povodom utvrđivanja obrazovne politike ,uključujući donošenje propisa o obrazovanju i osiguranje obrazovanja;
- Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ broj 59/07; 59/09);
- Zakon o visokom obrazovanju („Službene novine Tuzlanskog kantona“ broj 8/08,11/09, 12/09)
- Zakon o visokom obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj 43/08, 18/10, 22/10)
- Zakon o visokom obrazovanju („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“ broj 6/09)
- Zakon o visokom obrazovanju („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona broj 8/09)
- Zakon o visokom obrazovanju („Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“ broj 10/09)

- Zakon o visokom obrazovanju („Narodne novine Hercegbosanske županije“ broj 9/09)
- Zakon o visokom obrazovanju („Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde“ broj 2/10)
- Zakon o visokom obrazovanju („Narodne novine Županije Posavske“ broj 1/10)
- Zakon o visokom obrazovanju („Službene novine Hercegovačko-neretvanskog kantona“, broj 4/12)
- Zakon o visokom obrazovanju („Službene novine Srednjobosanskog kantona“, broj 4/13)

Ocjena stanja

Nadežnost za djelatnost obrazovanja je podjeljena između opština koje su nadležne za osnovno obrazovanje i kantona u čijoj su nadležnosti srednje i visoko obrazovanje, dok na **nivou FBiH postoje okvirni zakoni** koji regulišu ovu oblast. Na nivou BiH postoji okvirni zakon o visokom obrazovanju. Sistem neformalnog obrazovanja nije zakonski riješen.

Sistem obrazovanja ne prati potrebe tržišta rada i ne omogućava do kraja horizontalnu i vertikalnu pokretljivost učenika i studenata. Nivo znanja, vještina i sposobnosti završenih učenika i studenata, veoma je neujednačen i u svakom slučaju nedovoljan potrebama poslodavaca. To za posljedicu ima da se na spisku nezapsolenih osoba nalazi oko 40% osoba koje nemogu učestvovati na tržištu rada.

Na području FBiH, ali i na području cijele države, došlo je do deflacije privatnih fakulteta, sa vrlo upitnim kvalitetom nastavnog kadra, uslova studiranja. Na velikom broju takvih fakulteta znanje se ne stiče nego se prodaju diplome. Završeni studenti koji završe atkve fakultete veoma teško nalaze posao.

Razlozi za reformu

- Nepovezanost obrazovnog sistema sa potrebama tržišta rada;
- Nastavni planovi nisu kompatibilni sa modernim znanjima, vještinama i kompetencijama;
- Nemogućnost vertikalne i horizontalne pokretljivosti;
- Ne postojanje zakonski priznatog neformalnog obrazovanja;
- Slab kvalitet znanja, vještina i sposobnosti završenih učenika i studenata;
- Neusklađenost sa evropskim standardima i direktivama.

Predložene mjere

- Uraditi i sprovesti reformu srednjoškolskog obrazovanja;
- Uraditi i sprovesti reformu visokog obrazovanja;
- Zakonski regulisati neformalno obrazovanje.

Nadležnosti

- Ministarstva obrazovanja kantona i FBiH;
- Vlade kantona i FBiH;
- Skupštine kantona i Parlament FBiH.

Rokovi

○ Izrada startegija	12 mjeseci;
○ Donošenje zakona	6 mjeseci;
○ Donošenje podzakonskih akata	3 mjeseca.

Uloga UPFBiH

- ❖ Predlaganje rješenja;
- ❖ Organizovanje javnih rasprava;
- ❖ Prema potrebi provođenje istraživanja i izrada stručnih analiza;
- ❖ Organizovanje okruglih stolova i stručnih skupova;
- ❖ Javno zagovaranje.

Procjena koristi

Procjenu koristi tek treba uraditi ali je nesumnjivo da će biti velika.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Sistemsko rješavanje problema koji opterećuje tržište rada;
- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;
- Zaiteresovanost međunarodne zajednice da se stanje o ovj oblasti unaprijedi;
- Izjednačavanje uslova školovanja i studiranja.

MOGUĆNOSTI

- Jeftinije školovanje;
- Usaglašavanje kurikuluma sa evropskim standardima i potrebama;
- Pokretljivost učenika, studenata i profesora;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj.

SLABOSTI

- Podjeljena nadležnost različitih nivoa vlasti;
- Nespremnost političkih elita na provođenje strukturalne reforme obrazovanja;
- Nedovoljan nivo znanja nastavnog osoblja.

PRIJETNJE

- Unutrašnji otpori promjenama zbog očuvanja ličnih ebneficija i koristi;
- Nacionalne podjele, koje mogu obesmisлити ovu reformu;
- Podložnost vlasti pravljenju političkih dilova.

1. Unapređivanje poslovnog ambijenta

a) Depolitizacija upravljanja javnih preduzeća, uz primjenu OCED principa korporativnog upravljanja, te sprečavanje njihovog monopolističkog položaja;

Pravna regulativa

Navesti propise koji regulišu ovu oblast

- Zakon o javnim preduzećima u FBiH, Službene novine FBiH br. 08/05; 81/08 i 22/09.

Ocjena stanja

Većina javnih preduzeća, smatara se danas, pukom transmisijom vlasti na različitim nivoima. Jedna od prvih mjera koje je preduzimala, svaka prethodna vlast, je ovladavanje, prvenstveno profitabilnim javnim preduzećima. Mješanje vlasti na različitim nivoima, u operativne aktivnosti i izbor članova uprave je evidentan. Takođe takve kompanije bile su mjesto za zbrinjavanje partijskih zaslužnika i članova familija. Međutim promjenom vlasti oni su ostajali a nova vlast je dovodila svoje ljude.

Menadžmentu ovih preduzeća, bez obzira da li su ili nisu članovi političkih stranaka, treba omogućiti samostalnost u provođenju korporativnog upravljanja i izbjeći njihovu smjenjivost sa svakom promjenom vlasti. Svi oni menadžeri koji ostvaruju zadate planove i uspješno rukovode svojim kompanijama, moraju dobiti priliku da nastave sa svojim radom. Svi oni direktori čije kompanije ne posluju uspješno, naravno trebaju biti smjenjeni, nezavisno od toga koja politička opcija je na vlasti.

Ovo je veoma značajno zato što javne kompanije, kao što su obadva telekoma, obadvije elektroprivrede, zatim kompanije iz cestogradnje, energetskog sektora i saobraćaja, trebaju biti motori privrednog razvoja i investiranja, kako bi se dobilo na vremenu do uspostavljanja odgovarajućeg poslovnog ambijenta, koji će omogućiti porast konkurentnosti privatnog realnog sektora. Zbog toga je izuzetno važno da se politički uticaj završi na nivou skupštine preduzeća, a izbaci iz upravljanja i operativnih poslova.

Jedan broj takvih preduzeća, sigurno da treba biti izložen tržišnim uslovima poslovanja, a ne da se favorizuje u odnosu na privatne kompanije iz tog sektora. Samo one kompanije koje se, u uslovima lojalne konkurencije izbore za svoj tržišni status mogu računati da će dugoročno opstati.

Razlozi za reformu

- Podizanje konkurentnosti javnih preduzeća;
- Omogućavanje novih investicija;
- Izjednačavanje uslova poslovanja na tržištu;
- Racionalizacija broja zaposlenih.

Predložene mjere

- Izmjena zakona o javnim preduzećima;
- Uvođenje materijalne, političke i prekršajne odgovornosti za mješanje u upravljanje javnih preduzeća;
- Donijeti sektorske, i pojedinačne planove za restrukturiranje javnih preduzeća.

Nadležnosti

- Vlada FBiH;
- Parlament FBiH;
- Vlade Kantona;
- Opštine i gradovi.

Rokovi

- Donošenje planova o restrukturiranju 12 mjeseci;
- Izmjena zakona 6 mjeseci.

Uloga UPFBiH

- ❖ Po potrebi izrada uporedne analize u zemljama EU i zemljama okruženja;
- ❖ Predlaganje rješenja;
- ❖ Organizovanje javnih rasprava;
- ❖ Organizovanje okruglih stolova i stručnih skupova;
- ❖ Javno zagovaranje.

Procjena koristi

Direktnu i indirektnu korist od primjene ove mjere teško je utvrditi. Međutim nesumnjivo je da će ona srednjoročno i dugoročno vrlo blagotvorno djelovati na stvaranje odgovarajućeg poslovnog ambijenta

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Sistemsko rješavanje problema u poslovanju javnih preduzeća;
- Izjednačavanje uslova poslovanja;
- Postojanje zakona o restrukturiranju javnih preduzeća;
- Smanjenje troškova poslovanja.

MOGUĆNOSTI

- Stvaranje uslova za sanaciju velikog broja javnih preduzeća;
- Budžetska stabilnost kroz veće prilive i manje odlive;
- Podizanje konkurentnosti javnih preduzeća;
- Stvaranje odgovarajućeg poslovnog ambijenta
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj.

SLABOSTI

- Nadležnost nad poslovanjem javnih preduzeća različitih nivoa vlasti;
- Veliki broj javnih preduzeća koji posluju sa gubitkom i koja se moraju restrukturirati;
- Kratkoročno smanjenje zapsolenosti;
- Kratkoročno veći odliv sredstava za socijalne fondove.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje političkih subjekata;
- Manipulacija sa javnim mnijenjem i mogući javni protesti;
- Nemogućnost uspostavljanja stabilne vlasti i političkog dogovora

b) Radno zakonodavstvo:

Pravna regulativa

Navesti propise koji regulišu ovu oblast

- Zakon o radu, Službene novine FBiH br. 43/99; 32/00; 29/03
- 2/02 i 6/02 i 29/03
- Zakon o likvidacijskom postupku(Službene novine FBiH br. 23/09)
- Zakon o stečajnom postupku (Službene novine FBiH, br. 23/09, 42/06)
- Zakon o štrajku

Ocjena stanja

U FBiH postoji potpuno neodgovarajuće radno zakonodavstvo. Zakon o radu usvojen je prije 15 godina i sa određenim manjim izmjenama i danas je na snazi, mada su se društveno ekonomske okolnosti drastično izmijenile u odnosu na situaciju koja je postojala u momentu usvajanja zakona.

Još gora situacija je sa zakonom o zaštiti na radu, koji je usvojen u vrijeme postojanja SR BiH i preuzet je i primjenjuje se i danas. On sadrži niz rješenja koja su bila karakteristična za socijalističko uređenje, javnu svojinu i plansku privredu. Iz toga proizlazi da je gotovo neprimjenljiv u današnjim okolnostima.

Zakon o štrajku, na potpuno neadekvatan način reguliše ovu problematiku. Prema Bijeloj knjizi Vijeća stranih investitora, neadekvatno radno zakonodavstvo, jedan je od razloga smanjenja interesovanja stranih investitora za pokretanje novih biznisa u BiH i proširenje postojećih.

Razlozi za reformu

- Promjenjene društveno-ekonomske okolnosti u odnosu na vrijeme usvajanja zakona;
- Prilagođavanje propisa međunarodnim konvencijama i zakonima zemalja EU;
- Podsticanje starnih i domaćih investicija;
- Smanjenje troškova poslodavaca;
- Harmonizacija propisa.

Predložene mjere

- Donošenje novog Zakona o radu;
- Donošenje novog zakona o sigurnosti na radu;
- Donijeti novi zakon o štrajku;
- Uvođenje fleksigurnosti u radne odnose, liberalizovati otkaz i pojačati sigurnost zaposlenih;
- Ukinuti nepotrebna davanja i visine naknada;
- Ograničiti trajanje sudskih postupaka;
- Striktno propisati kada, ko i na kojem prostoru može organizovati štrajk.

Nadležnosti

- Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike FBiH;
- Vlada FBiH;
- Parlament FBiH.

Rokovi

- Usvajanje zakona 90 dana po konstituisanju nove vlasti;

Uloga UPFBiH

- ❖ Po potrebi napraviti analizu i istraživanje;
- ❖ Predložiti rješenja;
- ❖ Organizovati stručne rasprave;
- ❖ Javno zagovaranje.

Procjena koristi

SWOT analiza

PREDNOSTI

- U svim zemljama okruženja usvojeni novi zakoni;
- Pritisak MMF-a;
- Usklađivanje sa Međunarodnim konvencijama i EU standardima.

MOGUĆNOSTI

- Očuvanje nivoa zaposlenosti i dugoročno povećanje broja zaposlenih;
- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj.

SLABOSTI

- Komplikovana i dugotrajna procedura donošenja političkih odluka;
- Nespremnost vlade za strukturalne reforme u oblasti rada.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje sindikata;
- Podložnost vlasti pravljenju političkih dilova, zbog dobijanja glasova.

c) Izmjena sistemskih zakona

Pravna regulativa

- ✓ Zakon o privrednim društvima, ("Službene novine Federacije BiH", br. 23/99, 45/00, 2/02 i 6/02 i 29/03);
- ✓ Zakon o inspekcijama (Službene novine FBiH br. 69/05);
- ✓ Zakon o javnim nabavkama BiH ("Službeni glasnik BiH " broj: 39/14;)
- ✓ Zakon o registraciji privrednih društava. (Sl. novine FBiH br. 27/05; 68/05; 43/09)
- ✓ Zakon o prekršajima

Ocjena stanja

Svi ovi zakoni su usvojeni u parlamentima, i to u hitnoj proceduri, jer su bili uslov za nastavak aramžmana sa MMF-om i kredit Svjetske banke. Zbog toga svi ti zakoni sadrže niz ozbiljnih nedostataka koji mogu biti prepreka u stvaranju povoljne poslovne klime. UP FBiH je na vrijeme uočilo te stvari, i u formi amandmana reagovalo na njih. Međutim odgovor vlasti bio je, sada zakone moramo usvojiti u ovom obliku, ali nakon njihovog usvajanja pristupićemo njihovoj izmjeni.

Radi se u prvom redu o Zakonu o privrednim društvima, Zakonu o inspekcijama, Zakonu o javnim nabavkama BiH, Zakonu o registraciji privrednih društava; Zakon o prekršajima, kao i o nekim drugim zakonima.

Mada najveći broj pomenutih zakona sadrži određene kvalitativne pomake u odnosu na zakone koji su važili prije njihovog donošenja, ipak sadrže po nekoliko suštinskih nedostataka, koji mogu proizvesti ozbiljne posljedice.

Odredbe tih zakona unose pravnu nesigurnost i indirektno podstiču korupciju. Takve su naprimjer odredbe koje dopuštaju mogućnost izuzimanja imovine, propisivanje kazni za isti prekršaj u rasponu od 500-200.000 KM, certifikaciji inspektora, paušalnim kaznenim odredbama, koje ne uključuju prekršajnu odgovornost odgovornih lica u organu uprave, netransparentnost u sistemu javnih nabavki, komplikovanu i skupu proceduru registracije preduzeća, neadekvatnu sudsku zaštitu, pravosnažnost prekršajne kazne a da ne znate da se protiv vas vodi psotupak; i sl.

Razlozi za reformu

- Poticaj novim investicijama;
- Jačanje pravne sigurnosti;
- Izbjegavanje voluntarističkog postupanja državnih organa;
- Smanjena mogućnost korupcije;

- Pojednostavljenje i pojeftinjenje procedura.

Predložene mjere

- Razmotriti prijedloge UPFBiH;
- Uključiti eksperte za pojedine oblasti iz akademske zajednice;
- Rapraviti ove stvari na ESV-u;
- Izraditi prijedloge za izmjenu ovih zakona i usvojiti ih u parlamentu.

Nadležnosti

- Vlada FBiH;
- Vijeće ministara;
- Parlamnet FBiH;
- Vijeće ministara BiH.

Rokovi

- Izmjena navedenih zakona 12 mjeseci po uspostavljanju nove vlasti.

Uloga UPFBiH

- ❖ Izrada argumentovanih prijedloga;
- ❖ Delegiranja ove materije na ESV;
- ❖ Organizovanje stručnih rasprava;
- ❖ Organizovanje stručnih skupova;
- ❖ Javno zagovaranje.

Procjena koristi

Direktna korist ogleda se u većoj pravnoj sigurnosti i uštedama zbog uprošćavanja i pojeftinjavanja procedura, i nju je u ovom trenutku teško procijeniti. Indirektna korist će biti u novim investicijama, većem broju radnih mjesta, punjenju budžeta i smanjenju korupcije.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Obećanje vlasti da će pristupiti izmjenama postojećih zakona;
- Mogućnost primjene uspješnih iskustava iz zemalja okruženja;
- Veoma slični stavovi poslodavaca i sindikata po ovom pitanju;
- Antikoruptivno dejstvo ove mjere.

MOGUĆNOSTI

- Veća pravna sigurnost;
- Nove investicije i zapošljavanje;
- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;

- Rasterećenje poslodavca.

SLABOSTI

- Komplikovana i dugotrajna procedura donošenja političkih odluka;
- Nadležnost za postupanje različitim nivoa vlasti;
- Diranje u državnu upravu nosi opasnost od gubitka izbora.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje državne uprave u želji za zadržavanjem postojećeg stanja;
- Izostanak podrške međunarodne zajednice (misle da su ovaj posao završili usvajanjem zakona);
- Širok krug pojedinaca iz državne uprave koje će biti obuhvaćeni ovom mjerom.

d) Procesni zakoni

Pravna regulativa

- ✓ Zakon o parničnom postupku;
- ✓ Zakon o izvršnom postupku;
- ✓ Zakon o vanparničnom postupku
- ✓ Zakon o stečaju
- ✓ Zakon o likvidaciji

Ocjena stanja

Reforma pravosuđa koja je završena prije 10 godina, pod patronatom OHR-a, doživjela je fijsko, bar u onom djelu koji se tiče parničnih postupaka. Dužina postupaka se produžila a samim tim i njihovi troškovi. Tužiocu gotovo nikako ne mogu da naplate svoje potraživanje, jer je povjeriocu omogućena manipulacija postupkom.

Poseban problem predstavljaju pravosnažne presude protiv države i državnih institucija na svim nivoima. Naime zakon o izvršnom postupku onemogućava izvršenje osim ukoliko država sama ne želi daplati dug. Ovaj problem je još više usložen usvajanjem zakona o konsolidaciji državnih preduzeća.

Budžetska stabilnost jeste izuzetno važna ali se ona ne može zasnivati na stečaju i likvidaciji stotina privatnih firmi.

Poseban problem predstavljaju stečaj i likvidacija jer se odredbe zakona, koji i onako nije dobar zloupotrebljavaju i ne želi se pokrenuti stečajni postupak nad velikim brojem državnih kompanija čija dugovanja višestruko premašuju visinu njihovog kapitala. Slični slučajevi događaju se i sa nekim privatnim kompanijama, iz čisto političkih razloga.

Razlozi za reformu

- Stvaranje povoljne poslovne klime;
- Smanjenje nelikvidnosti;
- Sanacija velikog broja privrednih subjekata;

- Izjednačavanje tržišnih uslova poslovanja;
- Neustavnost pojedinih odredaba zakona;
- Izbjegavanje likvidacije velikog broja privrednih subjekata;
- Sprečavanje manipulacija propisima.

Predložene mjere

- Izmjena procesnih zakona;
- Donošenje novih zakona o stečaju i zakona o likvidaciji;
- Uvođenje prekršajne, materijalne odgovornosti za manipulacije propisima i pojačati krivičnu odgovornost.

Nadležnosti

- Ministarstvo pravde FBiH;
- Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva FBiH;
- Vlada FBiH;
- Parlament FBiH.

Rokovi

- Izmjena postojećih zakona 12 mjeseci po formiranju vlasti;
- Donošenje novih zakona 18 mjeseci po formiranju vlasti.

Uloga UPFBiH

- ❖ Izrada argumentovanih prijedloga za izmjenu propisa;
- ❖ Po potrebi angažovanje eksperata;
- ❖ Delegiranje ovih propisa na ESV;
- ❖ Organizovanje javne rasprave;
- ❖ Organizovanje stručnih rasprava;
- ❖ Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Direktna korist od implementacije ove mjere biće smanjenje nelikvidnosti i očuvanje privrednih subjekata i postojećih radnih mjesta. Materijalna korist se u ovom trenutku ne može procijeniti.
- Indirektna korist sastojće se u izjednačavanju uslova poslovanja, snižavanju cijene proizvodnje i stvaranju uslova za investicije i zapošljavanje.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Antikoruptivan karakter;
- Poticajna za novo zapošljavanje;
- Sprečavanje manipulacija propisima i postupcima.

MOGUĆNOSTI

- Uticaj na poboljšanje likvidnosti;
- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj.

SLABOSTI

- Nezadovoljstvo sindikata;
- Kompleksnost problema;
- Teško obezbjeđivanje sinhronizovanog djelovanja izvršne i sudske vlasti.

PRIJETNJE

- Neusvajanje ovih zakona u paketu;
- Otpor subjekata koji su manipulirali sistemom uz političku podršku;
- Manipulacija javnim mnijenjem.

e) Ojacati kreditni potencijal Razvojne banke;

Pravna regulativa

- ✓ Zakon o porezu na dodatnu vrijednost (Sl. glasnik BiH broj: 09/05; 35/05; 100/08)
- ✓ Zakon o Razvojnoj banci Federacije BiH br. 37/08

Ocjena stanja

Kreditni potencijal Razvojne banke nedovoljan je da se isfinansiraju potrebe realnog sektora, sa prihvatljivom cijenom kapitala, odgovarajućim grace periodom i dovoljno dugim periodom otplate kredita.

Razlozi

- Potreba da se privrednim subjektima olakša pristup kapitalu;
- Smanjenje cijene proizvodnje;
- Transparentnost poslovanja banke;
- Usklađivanje poslovne politike banke sa potrebama privrede;
- Omogućavanje stabilnog ekonomskog rasta.

Predložene mjere

- Izabrati NO u kojima trebaju svoje predstavnike da imaju i predstavnici poslodavaca i sindikata;
- Donijeti novi zakon o Razvojnoj banci;
- Obezbjeđiti dugoročni međunarodni kredit za povećanje osnovnog kapitala banke, koji bi se vraćao iz uvećanog budžeta po osnovu povećane privredne aktivnosti;
- Utvrditi nove politike banke koje će obezbjeđiti finansiranje, novog zapošljavanja, izvoza niskoakumulativnih djelatnosti, te djelatnosti kojima je onemogućen pristup novčanim sredstvima, na principima izbalansiranog regionalnog i razvoja po osnovu djelatnosti;

- Kamatna stopa mora biti manja od 4% sa odgovarajućim grace periodom.

Nadležnosti

- Ministarstvo finansija;
- Vlada FBiH;
- Parlament FBiH.

Rokovi

- Izrada nacrtu zakona 6 mjeseci po formiranju nove vlade;
- Donošenje zakona 6 mjeseci po izradi nacrtu;
- Formiranje novog NO 3 mjeseca po usvajanju zakona;
- Usvajanje politika 3 mjeseca po imenovanju NO i nove Uprave.

Uloga UPFBiH

- ❖ Spremni smo da učestvujemo u izradi teksta prednacrtu zakona;
- ❖ Animiraćemo najširi mogući krug poslodavaca da iznesu svoje primjedbe u javnoj raspravi;
- ❖ Organizovaćemo okrugle stolove i obezbjediti učešće stranih i domaćih eksperata;
- ❖ Možemo obezbjediti i predložiti više nego kvalitetno rješenje za NO;
- ❖ Dati prijedloge za izradu politika banke.

Procjena koristi

- Direkta korist se ne može egzaktno procijeniti, ali ako bi ove mjere doprinijele rastu industrijske proizvodnje 2-3% to bi bilo više nego dobro.
- Indirektna korist bila bi ogromna, jer bi se uz smanjenu cijenu kapitala obezbjedio veći i brži ekonomski razvoj i novo zapošljavanje a time i veće punjenje budžeta.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Omogućavanje pristupa finansijskim sredstvima šireg kruga subjekata;
- Jeftinije finansiranje privrede;
- Povoljniji rokovi otplate;
- Plasiranje novca prema prioritetima;
- Balansiran regionalni razvoj i razvoj pojedinih djelatnosti.

MOGUĆNOSTI

- Podizanje konkurentnosti domaće privrede;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj;
- Snižavanje cijene kapitala generalno;
- Smanjena zavisnost od inostranog kapitala.

SLABOSTI

- Nepostojanje dovoljnog broja razvojnih projekata;
- Nepovoljno privredno okruženje;
- Komplikovana i dugotrajna procedura donošenja političkih odluka.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje kantona i lokalnih samouprava;
- Podložnost vlasti pravljenju političkih dilova

f) Učešće socijalnih partnera u vanbudžetskim fondovima, javnim ustanovama, FTV servisu i javnim preduzećima.

Pravna regulativa

- ✓ Konvencija međunarodne organizacije rada broj 102
- ✓ Zakon o posredovanju u zapošljavanju
- ✓ Zakon o PIO
- ✓ Zakon o zdravstvenom osiguranju
- ✓ Zakon o razvojnoj banci
- ✓ Zakon o javnim emiterima

Ocjena stanja

Trenutno upravne odbore u vanbudžetskim fondovima, ustanovama i drugim gore navedenim subjektima, čine stranački izabrani kandidati, tako da u njima nije ostvarena ravnopravna zastupljenost socijalno-ekonomskih partnera. U nekim od njih pokušava se fingirati takva zastupljenost, kroz formiranje savjetodavnih tijela.

To je pokušaj prividnog usaglašavanja sa Konvencijom MOR-a 102. Međutim iz navedene konvencije jasno proizlazi da u takvim institucijama treba obezbjediti učešće socijalno-ekonomskih partnera, u tijelima koja imaju stvarnu moć donošenja odluka o upravljanju, i to na bazi ravnopravne zastupljenosti.

Takva zastupljenost postoji u svim zemljama EU, svim zemljama okruženja, pa čak i u Republici Srpskoj. Takva praksa pokazala je izuzetne rezultate, tako da nema sumnje da bi to bio pravi reformski potez i u FBiH.

Razlozi

- Kvalitetnije upravljanje;
- Depolitizacija upravljanja
- Transparentnost rada;
- Bolja kontrola utroška sredstava;
- Usaglašavanje sa međunarodnim konvencijama.

Predložene mjere

- Izmjena zakona kojima se reguliše izbor upravnih odbora;

- Izmena podzakonskih akata;
- Izmjena internih akata.

Nadležnosti

- Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike FBiH;
- Ministarstvo zdravstva FBiH;
- Ministarstvo Kulture i informisanja;
- Ministarstvo obrazovanja;
- Vlada FBiH;
- Parlament FBiH.

Rokovi

○ Izmjena svi potrebnih zakona	12 mjeseci po formiranju vlasti;
○ Izmjena podzakonskih akata	3 mjeseca nakon usvajanja zakona;
○ Izmjena internih akata	3 mjeseca.

Uloga UPFBiH

- ❖ Izrada obrazloženog prijedloga;
- ❖ Da obezbjedi odluku ESV-a po tom pitanju;
- ❖ Po potrebi izrada analiza i uporednih istraživanja;
- ❖ Organizovanje javnih rasprava;
- ❖ Organizovanje stručnih rasprava;
- ❖ Javno zagovaranje.

Procjena koristi

Korist se ne može kvatificirati.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Usaglašavanje propisa sa međunarodnim konvencijama;
- Depolitizacija rada i upravljanja;
- Transparentnost rada.

MOGUĆNOSTI

- Uštede u radu;
- Stvaranje stabilne osnove za reorganizaciju fondova i ustanova;
- Podruštvljavanje javnih funkcija.

SLABOSTI

- Nedostatak edukovanih kadrova;
- Mogućnost manipulacije od strane socijalno-ekonomskih partnera;
- Nespremnost vlasti za provođenje strukturalnih reformi.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje subjekata koji su imali korist;
- Otpori iz fondova i ustanova;
- Da političko uhljebljavanje ne zamjeni sindikalno i poslodavačko uhljebljavanje.

g) Intenzivirati aktivnosti na regulatornoj reformi (bivša tzv. giljotina propisa).

Pravna regulativa

- ✓ Zakon o
- ✓ Zakon o

Ocjena stanja

U FBiH postoji niz propisa koji bitno usložnjava i usporava otpočinjanje novog biznisa i proširenje postojećih. Njihovo postojanje ne samo da poskupljuje proceduru nego i indirektno potiče korupciju. Za početak posla morate pribaviti na desetine dozvola i potvrda, na različitim nivoima vlasti, i ukoliko ne želite da čekate mjesecima za svaku morate platiti.

Ovo se naročito odnosi na postupke pribavljanja građevinskih dozvola, urbanističkih saglasnosti, lokacijskih dozvola, okolišnih dozvola, koncesija, energetske dozvola, finansijskih procedura, plaćanja poreza i doprinosa, špedicije. Broj potvrda koje se moraju prikupiti je prevelik, procedura je predugačka, propisi nisu harmonizovani.

Uglavnom ne postoje elektronske baze podataka ni njihova međusobna povezanost, tako da stranka mora pribavljati svaki dokument posebno umjesto da se oni pribavljaju službenim putem. Situacija je veoma složena i za subjekte koji posluju u centrima gdje se nalaze institucije koje izdaju potvrde a zamislite kako je subjektima iz manjih gradova, koji po nekoliko puta moraju putovati zbog jednog dokumenta.

Predložene mjere

- Identifikovanje svih propisa koji nepotrebno usložnjavaju i poskupljuju procedure;
- Uspostva elektronskih baza podataka;
- Njihovo on line uvezivanje sa organima i institucijama;
- Funkcionisanje elektronskog potpisa u punom obimu;
- Izmjena propisa.

Nadležnosti

- Opštine;
- Kantoni;
- Vlada FBiH;
- Parlament BiH.

Rokovi

○ Identifikacija propisa	12 mjeseci;
○ Izmjena propisa	24 mjeseca;
○ Uspostava elektronskih baza podataka	18 mjeseci;
○ Njihovo uvezivanje	6 mjeseci.

Uloga UPFBiH

- ❖ Učešće u radnim timovima;
- ❖ Učešće u identifikaciji problema;
- ❖ Po potrebi stručne analize i uporedna istraživanja;
- ❖ Organizovanje stručnih rasprava;
- ❖ Organizovanje javne rasprave;
- ❖ Javno zagovaranje.

Procjena koristi

Direktna i indirektna korist implementacije predložene mjere u visokom procentu, obezbjeđiće ogromnu direktnu i indirektnu korist, koju je u ovom trenutku teško procijeniti.

SWOT analiza

PREDNOSTI

- Sveobuhvatnost zahvata;
- Veliki broj subjekata koji će imati korist;
- Trajnost rješenja;
- Pojednostavljenje i pojeftinjenje postupaka.

MOGUĆNOSTI

- Poticanje novih investicija;
- Dugoročno, povećanje broja zaposlenih;
- Unapređenje finansijske discipline;
- Dugoročan i stabilan ekonomski razvoj.

SLABOSTI

- Kompleksnost i dubina zahvata;
- Nadležnost podjeljena na više nivoa vlasti;
- Nedostatak finansijskih sredstava.

PRIJETNJE

- Neprincipijelno lobiranje i opstrukcije pojedinaca i političkih moćnika;
- Da se projekat implementira segmentarno;
- Podložnost manipulacijama.

6. ZAKLJUČAK

Problem je veliki i izuzetno kompleksan. Dugogodišnja recesija, nizak nivo privrednih aktivnosti, velika nezapsolenost doveli su do osiromašenja društva. Nestajanje srednje klase i polarizacija društva na mali broj izuzetno bogatih i veliki broj siromašnih, dovešće vrlo skoro do velikih socijalnih nemira i unutardruštvenih sukoba.

Naše društvo, osiromašeno i podjeljeno ratom, izmučeno dvadesetogodišnji nacionalnim, vjerskim i svjetonazorskim sukobima, preslabo je da bez intenzivne i planske pomoći međunarodne zajednice izađe iz krize. Uključivanje u Evro-atlantske integracije je veliki izazov, ali jedini način na koji naše društvo može usvojiti i implementirati standarde koji će osigurati njegovu samoodrživost.

Politički problemi će se teško riješiti bez spuštanja tenzija i relaksacije odnosa. To je u ovom trenutku nerealno očekivati i zato se treba fokusirati na poboljšanje kvaliteta života čovjeka. Ukoliko se odmah ne pristupi rješavanju gorućih ekonomsko-socijalnih problema, realno je očekivati da će političke tenzije nastaviti da rastu a naše pristupanje zajednici evropskih naroda ostaće nedosanjani san.

Bez transfera znanja i iskustava, međunarodne zajednice to će biti teško uraditi. Međutim potrebna nam je i njena posrednička uloga ali i finansijska pomoć. Ključni domaći prirodni partneri, u tom pogledu, su poslodavački i nevladin sektor. Bez evropskog tržišta, evropskih standarda i regulisanih tržišnih uslova poslovanja, ni jedni ni drugi, dugoročno, ne mogu opstati.

Zbog toga je vrlo važno da poslodavci, koji su učlanjeni u UP FBiH, inače najzdraviji dio našeg društva, nastave davati svoj doprinos u ekonomskom rastu i zapošljavanju. Međutim da bi ostvarili svoju ulogu, poslodavci sa pravom traže izgradnju povoljnog tržišnog ambijenta. Ponudili smo partnerstvo vlasti i sindikatima i dali naš prijedlog za prevladavanje društvene i ekonomske krize u kojoj se nalazimo. Spremnii smo na tome uporno i predano raditi ali to očekujemo i od svih drugih društvenih subjekata.

Za pojedine, od predloženih mjera, nadležna je vlast na BiH nivou. Druge se opet, nalaze u nadležnosti entiteta, kantona i opština. Za cjelovito ispunjenje predloženih mjera potrebno je tražiti i pronaći politički konsenzus za njihovo provođenje. Takođe je neophodno ostvariti kvalitetan ekonomsko-socijalni dijalog i opštedruštveni konsenzus na svim nivoima.

Zato očekujemo nedvosmisleno očitovanje svih nivoa vlasti i političkih stranaka. Ukoliko prihvate da rade na implementaciji predloženih mjera, nudimo im svesrdnu pomoć i podršku. Ukoliko pak to ne prihvate, od njih očekujemo, da bez odlaganja, predoče svoje programe i da za njih obezbjede opšte društveni konsenzus. Te da za učinjeno periodično polažu račune najširoj javnosti.

Budući da se radi o strukturalnim reformama, ove mjere podrazumjevaju stalno zasjedanje skupština i vlada na svim nivoima, te stalno zasjedanje ESV-a. Za provođenjem planiranih mjera neophodno je pripremiti i provesti konkretne sektorske aktivnosti u poslovima

smanjenja javne potrošnje, rasterećenja privrede, poboljšanju likvidnosti, unapređivanju zakonske regulative i održanja nivoa investiranja.

Nismo imali pretenzije da u ovom dokumentu dajemo gotova rješenja. Ipak je to posao vlada na svim nivoima. Ali spremni smo da na poziv vlade ponudimo svoje argumentovane prijedloge i rješenja i da na njima radimo zajedno sa svim drugim socijalnim partnerima. Ukoliko pak ne naiđemo na adekvatan odgovor izvršne vlasti svoja rješenja ponudićemo predstavnicima zakonodavne vlasti. Uglavnom nemamo namjeru odustati.

Svakako da vrlo važnu ulogu u ovom projektu imaju mediji i javno mnijenje uopšte. Ukoliko mediji procjene da sve ovo ima smisla, i stanu iza predloženog, sigurno će institucije sistema lakše prihvatiti da se na pravi način uključe. Zato ćemo se potruditi da medije uključimo od samog početka. Takođe ćemo se truditi da putem pres konferencija, javnost kontinuirano informišemo o implementaciji mjera i eventualnim opstrukcijama, ukoliko primjetimo da one postoje.